

การเมืองว่าด้วยกลุ่มทหารในการเมืองไทย พ.ศ.2516–2557

ปิยะภพ เอนกทวีกุล¹

บทคัดย่อ

ปฏิเสธไม่ได้ว่ากลุ่มทหารนับเป็นกลุ่มทางการเมืองที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองไทยอยู่ตลอด ทั้งในรูปแบบของการทำรัฐประหาร และการดำรงตำแหน่งในรัฐสภาและฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เมื่ออำนาจทางการเมืองและการทหารซึ่งรวมศูนย์อยู่ที่จอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร พังทลายลง เปิดทางให้เกิดการรวมกลุ่มทหารรุ่น จปร. นำโดย กลุ่ม จปร.7 และ จปร.5 แม้ว่ากลุ่มทหารรุ่น จปร. จะล่มสลายลงภายหลังปี พ.ศ.2535 แต่การรวมกลุ่มทหารยังคงดำเนินอยู่และเปลี่ยนรูปแบบการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มทหารที่เติบโตในกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ (บุรพาพยัคฆ์) และกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ (วงศ์เทวัญ) ที่มีการรวมกลุ่ม สร้างเครือข่ายและอิทธิพลในกองทัพบก ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มรุ่น จปร. ที่นำโดย จปร.7 และ จปร.5 กลุ่มบุรพาพยัคฆ์และวงศ์เทวัญ กลุ่มทหารเหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาททางการเมือง ทั้งการทำรัฐประหารและดำรงตำแหน่งทางการเมือง บทความนี้เป็นการนำเสนอกลุ่มทหารกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในการเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ.2516 จนถึงรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 มีกลุ่มทหารกลุ่มใดที่ก่อตัวขึ้นภายในกองทัพบก และเข้ามามีบทบาททางการเมืองและการทหารอย่างไร

คำสำคัญ: ทหารกับการเมือง กลุ่มทหาร จปร.7 จปร.5 บุรพาพยัคฆ์ วงศ์เทวัญ

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง <Email: piyaphob.a@rumail.ru.ac.th>

The Politics of Military Factions in Thai Politics, A.D.1973–2014

Piyaphob Anekthaweekul²

ABSTRACT

We cannot deny that military factions are a political faction always involved in Thai politics. Wherein, the military factions came to have political roles through a coup and having roles in the parliament, including executive roles. Especially after the incident on October 14, 1973 when political and military powers that were centered at Field Marshal Thanom Kittikachon and Field Marshal Prapas Charusathien fell down, a vacuum has been created in the Royal Thai Army that had led to the formation of military factions which is the grouping of Chulachomklao Royal Military Academy (CRMA) classmates led by class 7 and class 5. Even though the CRMA classmates fell apart in 1992, but the formation of the military factions still occurred and was transformed into a formation grouping of the military who grew up in the 2nd Infantry Division, Queen Sirikit's Guard (Burapha Payak) and the 1st Divisions, the King's Guard (Wongthewan) which grouping to build networks and influence in the Royal Thai Army. Whether it is the CRMA military factions led by class 7 and class 5, or the Burapha Phayak and Wongthewan these military factions took on political roles in both the coup

² Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University <Email: piyaphob.a@ru.ac.th>

and political positions. This article presents the various military factions that have played a role in Thai politics from 1973 to coup on May 22, 2014. What factions were formed within the Royal Thai Army and how did they come to have roles in politics and the military?.

KEYWORDS: Military and Politics, Military Factions, CRMA Class 7, CRMA Class 5, Burapha Payak, Wongthewan

บทนำ

กลุ่มทหารนับเป็นกลุ่มทางการเมืองที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในทางการเมืองและการทหารของไทย การเกิดขึ้นของกลุ่มทหารส่วนใหญ่จะรวมกลุ่มขึ้นเพื่อเข้ามารักษาหรือต้องการผลประโยชน์เรื่องต่าง ๆ เช่น การได้รับการแต่งตั้งดำรงตำแหน่งสำคัญในกองทัพบกหรือการเข้ามาเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วยการทำรัฐประหาร เป็นต้น ชัยอนันต์ สมุทวณิช กล่าวถึงการเข้ามาเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มทหารว่า “การพิจารณาการเข้ามาเคลื่อนไหวทางการเมืองของทหารต้องพิจารณาทหารในฐานะที่เป็นกลุ่มการเมือง ที่เข้ามาเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยมีผลตอบแทนสูงสุด คือ การรัฐประหาร” (Samudavanija, 1993, p. 167) ทำให้กลุ่มทหารเป็นกลุ่มทางการเมืองที่เข้ามาเคลื่อนไหวทางการเมืองและรักษาหรือต้องการผลประโยชน์ของทหารเป็นสำคัญ

สำหรับการเกิดขึ้นของกลุ่มทหารมีการรวมกลุ่มอย่างชัดเจนครั้งแรกบนพื้นฐานของการเป็นเพื่อนร่วมรุ่นและจบจากสถาบันการศึกษาเดียวกัน คือ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (จปร.) ชัยอนันต์ สมุทวณิช อธิบายถึงปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มทหารขึ้นจาก “การพังทลายของอำนาจรวมศูนย์ของนายทหารระดับสูงในกองทัพบกหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ซึ่งอำนาจอยู่กับจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร ทำให้เกิดสูญญากาศทางอำนาจในกองทัพบก เปิดให้มีการรวมกลุ่มของนายทหารระดับกลาง ซึ่งเป็นนายทหารที่คุมกำลังรบอยู่ในกรุงเทพฯ มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างเอกเทศและไม่ได้พึ่งพิงอาศัยอำนาจนายทหารระดับสูง และได้เข้ามาเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วยการเข้าร่วมทำรัฐประหารรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520” (Samudavanija, 1982, pp. 83–86) และเกิดธรรมเนียมการนับรุ่น จปร. ขึ้น นำโดยกลุ่ม จปร.7 และ จปร.5 (Bunbongkam, 2004, pp. 54–55) ทำให้บทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารระหว่างปี พ.ศ.2516–2535 จึงเป็นยุคของการเข้ามาถ่วงดุลอำนาจระหว่างกลุ่มรุ่น จปร. ที่นำโดยกลุ่ม จปร.7 และ กลุ่ม จปร.5 (Tansirikongkon, 1994, pp. 101–102)

แม้ว่ากลุ่มทหารรุ่น จปร. จะสลายลงภายหลังเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2535 แต่การแบ่งเป็นกลุ่มทหารภายในกองทัพบกยังเกิดขึ้นซึ่งวันวิชาติ บุญโปร่ง (Boonprong, 2013, p. 3) อธิบายถึงความพยายามรวมกลุ่มรุ่น จปร. อีกครั้ง นำโดย กลุ่มเตรียมทหารรุ่น 10 จปร.21 เพื่อนร่วมรุ่นทักษิณ ชินวัตร แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ และการรวมกลุ่มทหารมีการเปลี่ยนเป็นการรวมกลุ่มระหว่าง

บูรพาพยัคฆ์และวงศ์เทวัญ ซึ่งเป็นกลุ่มทหารที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการรวมกลุ่มบนพื้นฐานของการรับราชการในหน่วยทหารเดียวกันและสร้างเครือข่ายภายในกองทัพบก (Boonprong, 2011, pp. 576-577) ทั้งสองกลุ่มได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองในปี พ.ศ.2544 ยุคที่ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและใช้อำนาจฝ่ายการเมืองเข้ามาแทรกแซงการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารประจำปี โดยเฉพาะการขึ้นดำรงตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังในกองทัพบกของทั้งสองกลุ่ม ทั้งนี้ กลุ่มบูรพาพยัคฆ์มีบทบาททางการเมืองอย่างเด่นชัดเมื่อนำกำลังทหารออกมาทำรัฐประหารสองครั้ง คือ รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ.2549 และ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 (Ganjanakhundee, 2019, pp. 184-186; Macan-Markar, 2019)

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่ากลุ่มทหารนับเป็นกลุ่มทางการเมืองที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในทางการเมืองและการทหารของไทย ซึ่งรวมกลุ่มขึ้นเพื่อเข้ามารักษาหรือต้องการผลประโยชน์เรื่องต่าง ๆ เช่น การได้รับการแต่งตั้งดำรงตำแหน่งสำคัญในกองทัพบกหรือการเข้ามาเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วยการทำรัฐประหาร บทความชิ้นนี้ต้องการนำเสนอกลุ่มทหารกลุ่มต่าง ๆ ที่มีบทบาทในการเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ.2516 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นการเกิดขึ้นของกลุ่มทหารที่นำโดยกลุ่มรุ่น จปร. จนถึง พ.ศ.2557 เป็นยุคของกลุ่มบูรพาพยัคฆ์และวงศ์เทวัญที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองและการทหารแทนที่กลุ่มรุ่น จปร. มีกลุ่มทหารกลุ่มใดบ้างที่ก่อตัวขึ้นภายในกองทัพบกและเข้ามามีบทบาททางการเมืองและการทหารอย่างไร โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็นสามส่วน ส่วนแรกเป็นการสำรวจทฤษฎีการรวมกลุ่มทหาร ส่วนที่สองเป็นการนำเสนอการรวมกลุ่มทหารและกลุ่มทหารที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองระหว่างปี พ.ศ.2516-2535 ยุคแห่งการถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองของกลุ่มทหารรุ่น จปร. การรวมกลุ่มทหารและกลุ่มทหารที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองระหว่างปี พ.ศ.2535-2557 ยุคของกลุ่มทหารที่รับราชการในหน่วยทหารเดียวกันและสร้างอิทธิพลในกองทัพบกระหว่างบูรพาพยัคฆ์กับวงศ์เทวัญ และความเปลี่ยนแปลงสำคัญของกลุ่มทหารภายในกองทัพบกภายหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 มีกลุ่มทหารเกิดขึ้นใหม่ซึ่งเป็นความพยายามหลอมรวมบูรพาพยัคฆ์กับวงศ์เทวัญให้เป็นหนึ่งเดียว คือ ทหารคอบแดง และส่วนที่สามเป็นบทสรุปของบทความชิ้นนี้

การเมืองว่าด้วยกลุ่มทหาร: บริบททางทฤษฎี

แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานสำคัญของการศึกษาทหารกับการเมืองที่อธิบายถึงลักษณะของกองทัพสมัยใหม่ซึ่งมองว่าโดยพื้นฐานแล้วกองทัพเป็นองค์กรที่มีความเป็นปึกแผ่นและมีเอกภาพสูง คือ แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยคุณลักษณะสำคัญของกองทัพ (characteristics of armed forces) ซามูเอล ไฟเนอร์ (Samuel Finer) อธิบายคุณลักษณะสำคัญของกองทัพสมัยใหม่ ดังนี้ กองทัพเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีเป้าหมายแน่ชัด เป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐเพื่อวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน คือ การต่อสู้และเอาชนะสงคราม การที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ กองทัพจึงถูกสร้างขึ้นให้มีเอกภาพภายในสูง มีการจัดลำดับชั้นของบุคลากรในองค์กรที่ชัดเจน ดังนั้น กองทัพมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1. การบังคับบัญชาที่รวมศูนย์ 2. มีการบังคับบัญชาที่ลดหลั่นเป็นลำดับชั้น 3. มีระเบียบวินัย 4. มีการติดต่อสื่อสารภายในระหว่างหน่วยต่าง ๆ และ 5. มีความสามัคคีรักในหมู่คณะและมีลักษณะที่เป็นองค์กรซึ่งแยกตัวออกจากส่วนอื่น ๆ ของสังคม โดยมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ (Finer, 1971, pp. 6-7) นอกจากคำอธิบายคุณลักษณะสำคัญของกองทัพสมัยใหม่ของไฟเนอร์แล้ว มอร์ริส จาโนวิตซ์ (Morris Janowitz) ยังอธิบายถึงลักษณะสำคัญที่มีอยู่ในกองทัพ คือ ความเป็นปึกแผ่น (compactness) ซึ่งความเป็นปึกแผ่นของกองทัพขึ้นอยู่กับความสมัครสมานสามัคคีของกลุ่มปฐมนุญ และมีรากฐานอยู่บนความภักดีส่วนบุคคลที่เป็นสมาชิกในองค์กรมีต่อกันทั้งระหว่างผู้บังคับบัญชาด้วยกันและระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ความเป็นปึกแผ่นของกองทัพมีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1. มีวิธีการที่สามารถเชื่อมประสานสมาชิกใหม่ ๆ ขององค์กรให้เข้ากับสมาชิกที่มีอยู่แล้วให้ดี 2. มีระบบอำนาจ และระบบบังคับให้ยอมตามอำนาจที่ดี 3. มีระบบและวิธีการแจกจ่ายผลประโยชน์ การเลื่อนยศและตำแหน่งที่ดีให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป และ 4. มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน (Janowitz, 1977, p. 146)

จากคำอธิบายคุณลักษณะสำคัญของกองทัพของไฟเนอร์และจาโนวิตซ์ กองทัพเป็นองค์กรที่มีความเป็นปึกแผ่นและมีเอกภาพสูง มีความสามัคคีกลมเกลียว และระบบบังคับบัญชาที่เข้มแข็งชัดเจน อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ว่ากองทัพจะมีความเป็นปึกแผ่นและมีเอกภาพสูงเสมอไป มีปัจจัยบางอย่างที่อาจนำมาสู่การลดทอนความเป็นปึกแผ่นและความสามัคคีภายในกองทัพ ซึ่งจาโนวิตซ์อธิบายในเรื่องดังกล่าวว่า ความแตกแยกขัดแย้งระหว่างชนต่างรุ่นในกองทัพ ระหว่างนายทหารที่เป็นผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในทางการเมืองเพราะก่อให้เกิดกลุ่มย่อย ๆ ลดทอนความเป็นปึกแผ่นภายในกองทัพ (Janowitz, 1977,

p. 146) ดังนั้น การเกิดขึ้นของกลุ่มย่อย ๆ ภายในกองทัพจึงเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับกองทัพสมัยใหม่ และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในกองทัพเป็นสิ่งที่สำคัญที่นำมาสู่การเกิดขึ้นของกลุ่มทหารกลุ่มต่าง ๆ ขึ้น ทำให้การศึกษาเรื่องทหารกับการเมืองมีการอธิบายถึงการเกิดขึ้นของกลุ่มทหารภายในกองทัพ (military factions) จาโนวิตซ์ได้อธิบายลักษณะพิเศษของกลุ่มทหาร คือ อำนาจการแข่งขันโดยเปรียบเทียบ ซึ่งกลุ่มเป็นองค์กรที่ตามมาด้วยความสัมพันธ์รูปแบบการอุปถัมภ์ในส่วนบุคคลที่ให้อำนาจทางสังคม เศรษฐกิจ และผลประโยชน์ทางการเมือง ในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ความจงรักภักดีกับผู้อุปถัมภ์และจะสนับสนุนผลประโยชน์ทางสังคมการเมืองของผู้อุปถัมภ์ และการรวมกลุ่มทหารมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ จบโรงเรียนทหารรุ่นเดียวกัน มีเชื้อชาติ ศาสนา เอกลักษณะ และฐานะทางเศรษฐกิจระดับเดียวกัน มีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและยอมรับความรู้สึกร่วมกันของกลุ่ม และมีการสร้างความเป็นเอกภาพเพื่อแข่งกับกลุ่มอื่น ๆ เรื่องการแต่งตั้งในตำแหน่ง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อิทธิพลทางการเมือง และเกียรติยศทางสังคม (Janowitz, 1977, pp. 147-148)

นอกจากคำอธิบายการรวมกลุ่มทหารของจาโนวิตซ์แล้ว ซิดนีย์ เวอร์บา (Sidney Verba) อธิบายการเกิดขึ้นของกลุ่มทหารซึ่งเป็นกลุ่มขนาดเล็ก (small groups) มักจะถูกกำหนดโดยโครงสร้างขององค์กรที่เป็นทางการ กลุ่มขนาดเล็กภายในกองทัพมักจะพัฒนาจากการที่โครงสร้างของกองทัพเอื้ออำนวยให้เกิดการติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอภายในที่ตั้งบางแห่งของหน่วยทหารในกองทัพ การก่อตัวของกลุ่มขนาดเล็กในกองทัพมีปัจจัยต่าง ๆ ที่มาจากการเกาะกลุ่มของนักเรียนรุ่นเดียวกัน ผู้รวมเหล่า หมวด กองพัน กรมเดียวกัน ผู้มีประสบการณ์ทางการรบร่วมกัน ผู้มีความคิด ความเชื่อ อุดมคติที่เหมือนกัน หรือมีผลประโยชน์ของกลุ่มที่ตรงกัน (Verba, 1961, pp. 13-17) และโรเจอร์ ลิตเติล (Roger Little) อธิบายความสัมพันธ์แบบเพื่อนร่วมตายหรือเพื่อนคู่หู (buddies) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ของกลุ่มปฐมนุญ และเป็นรากฐานสำคัญอย่างหนึ่งของกองทัพหรือหน่วยย่อยในกองทัพความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะส่วนตัว มีความใกล้ชิดระหว่างบุคคลมากเป็นพิเศษ ซึ่งถูกตอกย้ำโดยการร่วมชะตากรรมภายใต้สภาพการณ์ที่มีความกดดันสูง เช่น การสู้รบ เป็นต้น ความสัมพันธ์ที่บุคคลมีความใกล้ชิดเป็นพิเศษ มักจะเกิดขึ้นในหน่วยทหารที่อายุและระดับการศึกษาของสมาชิกใกล้เคียงกัน รวมถึงระยะเวลาของการอยู่ในหน่วยไม่แตกต่างกันมากนัก (Little, 1964, pp. 195-223) นอกจากนี้ ชัยอนันต์ สมุทวณิชยังอธิบายถึงปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มทหารมาจากการมีถิ่นกำเนิดจากภูมิภาค

เดียวกัน มาจากกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน มีระดับชนชั้นทางสังคมที่ใกล้เคียงกัน ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนเดียวกัน รับราชการอยู่ในหน่วยเดียวกัน และการมีประสบการณ์ในการบร่ำร่วมกัน (Samudavanija, 1982, pp. 92-93)

สำหรับการศึกษาบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารในประเทศต่าง ๆ มีตัวอย่างการศึกษาของ เคนเน็ธ ฟิเดล (Kenneth Fidel) ซึ่งอธิบายลักษณะของคณาทหารและการคบคิดทำรัฐประหารในตุรกี การแตกแยกออกเป็นฝักฝ่ายในคณาทหารเป็นผลเนื่องมาจากโครงสร้างทางสังคมหรือโครงสร้างของกองทัพ เกิดจากการปะทะระหว่างลักษณะทางสังคมกับลักษณะโครงสร้างของกองทัพ ทำให้มีความแตกต่างทางทัศนคติและพฤติกรรมภายในกองทัพ เกี่ยวกับปัญหาของบ้านเมือง สภาพแวดล้อมทางการเมือง เป็นผลทำให้เกิดความปั่นป่วนใจ และนำไปสู่การก่อตัวของกลุ่มขนาดเล็กภายในกองทัพ กลุ่มทหารระดับกลาง (พันตรี-พันเอก) และระดับล่าง (ร้อยตรี-ร้อยเอก) เป็นกลุ่มในกองทัพที่ถูกละเลยจากสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจมากกว่ากลุ่มนายทหารระดับสูง (พลตรี-พลเอก) ดังนั้น การศึกษา คณาทหารในตุรกีจะกล่าวถึงคณาทหารโดยรวมไม่ได้ ต้องดูว่า ส่วนย่อยใดภายใน กองทัพที่มีบทบาททางการเมือง เมื่ออธิบายบทบาททางการเมืองของคณาทหาร จะต้องมีการระบุให้ชัดเจนลงไปว่าเป็นกลุ่มใด มีสมาชิกประกอบด้วยนายทหาร ส่วนใดของกองทัพ มีการจัดองค์กรอย่างไร ซึ่งทหารกลุ่มต่าง ๆ ในกองทัพ นายทหาร ที่มียศระดับกลาง ประจำอยู่ในศูนย์กลางของอำนาจทางการเมือง เป็นกลุ่มที่มี ศักยภาพทางการเมืองสูงสุด เพราะอยู่ในตำแหน่งที่คุมกำลังทหารที่จะทำรัฐประหารได้ ทั้งนี้จะต้องพิจารณาด้วยว่า สถานภาพทางสังคมของทหาร และลักษณะของรัฐบาล เป็นอย่างไร ยิ่งรัฐบาลกลางรวมศูนย์อำนาจมากเท่าใด ยิ่งทำให้การรัฐประหาร โดยกลุ่มทหารระดับกลางเป็นไปได้ง่ายขึ้นเท่านั้น (Fidel, 1975, pp. 181-188)

นอกจากฟิเดลที่ศึกษาบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารในตุรกี อัลเฟรด แมคคอย (Alfred McCoy) ได้ศึกษาการรวมกลุ่มทหารในกองทัพฟิลิปปินส์ 2 รุ่น ได้แก่ กลุ่มที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยฟิลิปปินส์ปี ค.ศ.1940 (รุ่น 1) และกลุ่มที่ จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยฟิลิปปินส์ปี ค.ศ.1971 (รุ่น 32) การนับรุ่นทหาร ของฟิลิปปินส์ได้รับอิทธิพลจากหลักสูตรเวสต์พอยต์แบบสหรัฐอเมริกา รุ่น 1 เด็บโต มาในยุคสร้างชาติของประธานาธิบดีมานูเอล เกซอน (Manuel Quezon) ซึ่งเกิด ความวุ่นวายทางการเมืองในทศวรรษ 1950 ขณะที่รุ่น 32 เด็บโตและเป็นเครื่องมือ สำคัญในยุคประธานาธิบดีเฟอร์ดินานด์ มาร์กอส (Ferdinand Marcos) ที่ปกครอง ประเทศด้วยกฎอัยการศึก ลักษณะเด่นของรุ่น 1 คือ เด็บโตในช่วงที่ฟิลิปปินส์สร้างชาติ

และเข้าไปมีบทบาทในการต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 นายทหารที่จบการศึกษาในปี ค.ศ.1940 ได้รับการปลูกฝังความเป็นทหารอาชีพ ตามแบบฉบับสหรัฐอเมริกา ทำหน้าที่ในการป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษารัฐธรรมนูญ ไว้คงอยู่ เคารพต่อระบบพลเรือนมีอำนาจสูงสุด ไม่เข้าไปแทรกแซงทางการเมือง และรักษาระยะห่างกับฝ่ายการเมือง ตรงข้ามกับรุ่น 32 ที่จบการศึกษาในปี ค.ศ.1971 ตรงกับช่วงประธานาธิบดีมาร์กอสปกครองประเทศด้วยกฎอัยการศึก ทำให้นายทหาร รุ่น 32 เป็นเครื่องมือสำคัญในการปราบปรามผู้ที่ต่อต้าน และเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การทางการเมืองด้วยการเข้าไปปราบปรามกลุ่มกบฏแบ่งแยกดินแดนทางตอนใต้ ในฟิลิปปินส์ เนื่องจากการปกครองของประธานาธิบดีมาร์กอสที่ใช้กฎอัยการศึก และมีการทุจริตเกิดขึ้นในการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี ค.ศ.1986 ซึ่งมีการโจมตี จากฝ่ายค้านว่าประธานาธิบดีมาร์กอสทุจริตการเลือกตั้ง ได้กลายเป็นสถานการณ์ บีบบังคับให้นายทหารรุ่น 32 ต้องออกมาทำรัฐประหาร แต่การรัฐประหารไม่สำเร็จ ต่อมาได้ถอนการสนับสนุนประธานาธิบดีมาร์กอสที่ถูกขับไล่จากประชาชน ในฟิลิปปินส์ รุ่น 32 ถือว่าเป็นนายทหารปฏิรูป เริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับทางการเมืองมากขึ้น แม้ว่าทั้งรุ่น 1 และรุ่น 32 จะมีลักษณะเด่นที่แตกต่างกัน แต่ทั้งสองรุ่นได้รับการปลูกฝัง ขัดเกลานิรันดร์จากโรงเรียนนายร้อยเหมือนกันสองเรื่อง ได้แก่ การจงรักภักดีต่อระบบ พลเรือนมีอำนาจสูงสุด รักษาระบอบประชาธิปไตยที่นำโดยประธานาธิบดีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน และการหลอมรวมเป็นเพื่อนร่วมรุ่น การฝึกให้รับคำสั่ง และจงรักภักดีต่อผู้บังคับบัญชาซึ่งมีลักษณะลำดับชั้น ความเป็นทหารของฟิลิปปินส์ ที่สำคัญคือ ความกล้าหาญที่เต็มไปด้วยการเชื่อฟังและอดทนอดกลั้น (McCoy, 1999)

จงซอกวู (Woo, 2010, pp. 369-382) อธิบายกลุ่มทหารที่เกิดขึ้นภายใน กองทัพเกาหลีใต้และฟิลิปปินส์เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่คล้ายคลึงกันจากช่วงสร้างชาติ มาสู่การล่มสลายของระบอบเผด็จการอำนาจนิยม การเกิดขึ้นของกลุ่มทหารและมี บทบาทเข้ามาสู่การเมือง ทำให้เกิดปัญหาการควบคุมทหารโดยพลเรือน และการสร้างความเป็นปึกแผ่นภายในกองทัพ อย่างไรก็ตาม เกาหลีใต้กับฟิลิปปินส์ มีความแตกต่างกัน เกาหลีใต้มีกลุ่มทหารเพียงกลุ่มเดียวที่ครอบงำกองทัพ คือ กลุ่มฮานาเฮว (hanahoe) หรือสมาคมหนึ่งเดียว (society for oneness) เกิดจากการ รวมตัวอย่างลับ ๆ ของนายทหารซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยปักจุงฮี (Park Chung-hee) เรื่องอำนาจ แกนนำกลุ่ม คือ ปักจุงฮี (Park Chung-hee) ชุนดูวาน (Chun Doo-hwan) และโรแทวู (Roh Tae-woo) สมาชิกของกลุ่มจะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการเลื่อนขั้นและเลื่อนตำแหน่ง และยังเข้าไปมีบทบาทในทางการเมือง

(Intasi, 2012, p. 78) ขณะที่ฟิลิปปินส์มีกลุ่มทหารหลายกลุ่มที่ต่อสู้กัน คือ กองทัพฟิลิปปินส์ นายทหารที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยฟิลิปปินส์ และขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิรูปกองทัพฟิลิปปินส์ ทำให้การสร้างความเป็นปึกแผ่นภายในกองทัพแตกต่างจากกรณีเกาหลีใต้ กล่าวคือ กลุ่มทหารในกองทัพฟิลิปปินส์มีการต่อสู้ระหว่างกลุ่มทหารตั้งแต่ยุคประธานาธิบดีเฟอร์ดินาน มาร์กอส (Ferdinand Marcos) คอราซอน อากีโน (Corazon Aquino) และฟิเดล รามอส (Fidel Ramos) จากยุคระบอบเผด็จการมาสู่การเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยหลังจากมีการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี ค.ศ.1986 จนสามารถสร้างความเป็นปึกแผ่นภายในกองทัพให้เกิดขึ้น ขณะที่เกาหลีใต้มีเพียงกลุ่มเดียว คือ กลุ่มसानาเฮวหรือสมาคมหนึ่งเดียว สลายตัวไปพร้อมกับการล่มสลายของระบอบเผด็จการในยุคประธานาธิบดีชุนดูวาน (Chun Doo-hwan) และโรแทวู (Roh Tae-woo) ในทศวรรษ 1990 เกิดกระบวนการสร้างประชาธิปไตยให้เป็นปึกแผ่น พร้อมกับการควบคุมกองทัพโดยรัฐบาลพลเรือน ทั้งนี้ กรณีศึกษาเกาหลีใต้และฟิลิปปินส์มีจุดร่วมกัน คือ การสร้างความเป็นปึกแผ่นภายในกองทัพ เกิดขึ้นภายหลังการล่มสลายของระบอบเผด็จการอำนาจนิยม

นอกจากนี้ ฮวน ลินซ์ (Juan Linz) และอัลเฟรด สเตฟาน (Alfred Stepan) ได้อธิบายถึงบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารในภูมิภาคลาตินอเมริกาซึ่งกลุ่มทหารมีความคิดทางการเมืองที่ชัดเจน คือ การต่อต้านระบอบประชาธิปไตย หรือที่เรียกว่าอุดมการณ์ต่อต้านทางการเมือง (antipolitics ideology) มีอำนาจทางการเมืองที่เข้มแข็ง และมีรัฐประหารเกิดขึ้นเป็นปรากฏการณ์ยาวนาน นำมาสู่การสร้างระบอบการปกครองที่เรียกว่า “รัฐบาลทหารอำนาจนิยม” (the military authoritarian regime) โดยเฉพาะการรัฐประหารในบราซิล ค.ศ.1964 ที่นำโดยนายพลฮูมแบร์โต คาสเตโล บลังโก (Humberto Castelo Branco) ทำการรัฐประหารประธานาธิบดีเจา โกลาร์ท (Joao Goulart) ผู้นำทหารนิยมการรัฐประหารเป็นไปเพื่อภารกิจในการป้องกันประเทศให้พ้นจากการคุกคามของการก่อความไม่สงบของขบวนการคอมมิวนิสต์ และความวุ่นวายของนักการเมืองพลเรือน และขณะเดียวกันเพื่อรักษาประเทศให้พ้นจากการล่มสลายทางเศรษฐกิจ ซึ่งการรัฐประหารในบราซิลเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการสร้างระบอบรัฐบาลทหารอำนาจนิยมช่วงทศวรรษ 1960 เป็นกระแสที่พัดพาไปสู่ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคลาตินอเมริกา เช่น รัฐประหารในโบลิเวียปี ค.ศ.1964 รัฐประหารในเปรูปี ค.ศ.1968 รัฐประหารในอาร์เจนตินาปี ค.ศ.1966 และปี ค.ศ.1976 และรัฐประหารในชิลีปี ค.ศ.1973 เป็นต้น กรณีของ

บราซิลที่ปกครองโดยรัฐบาลทหารอำนาจนิยมระหว่างปี ค.ศ.1964-1985 กลุ่มผู้นำทหารมีการจัดตั้งพรรคการเมืองที่ชื่อว่า “พรรคพันธมิตรเพื่อการเริ่มใหม่แห่งชาติ” (the national renewal alliance) เป็นพรรคการเมืองที่กองทัพบราซิลให้การสนับสนุนเพื่อรองรับการสืบทอดอำนาจของผู้นำทหารในการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี³ (Linz & Stepan, 1996, pp. 151-230) อย่างไรก็ตาม ช่วงทศวรรษ 1980 รัฐบาลทหารอำนาจนิยมในภูมิภาคลาตินอเมริกาได้ถอนตัวออกจากการเมือง สุรชาติ บำรุงสุข อธิบายเงื่อนไข 6 ประการของการถอนตัวออกจากการเมืองของทหารในภูมิภาคลาตินอเมริกา ได้แก่ 1. การสิ้นสุดสงครามเย็น 2. การหมดพลังของฝ่ายคอมมิวนิสต์ 3. การขับเคลื่อนนโยบายสิทธิมนุษยชน 4. การขยายตัวของขบวนการประชาธิปไตย 5. ความล้มเหลวของระบอบอำนาจนิยม และ 6. ความล้มเหลวของระบบเศรษฐกิจ ด้วยเงื่อนไขทั้ง 6 ประการ ทหารเริ่มปรับเปลี่ยนความคิดทางการเมืองใหม่กลายเป็น “สายปฏิรูป” ที่ไม่สนับสนุนการคงบทบาทของรัฐบาลทหารอำนาจนิยมให้อยู่ต่อไป และขณะเดียวกันก็สนับสนุนให้ทหารถอนตัวออกจากการเมือง ทำให้ภูมิภาคลาตินอเมริกาเปลี่ยนผ่านมาสู่ระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งกลับมามีบทบาททางการเมืองแทนที่ทหารซึ่งถอนตัวออกจากการเมือง (Bamrungsuk, 2018, pp. 111-122)

กล่าวได้ว่า ภายใต้โครงสร้างกองทัพที่มีความเป็นเอกภาพและเป็นปึกแผ่นแต่ความขัดแย้งระหว่างชนต่างรุ่นในกองทัพระหว่างนายทหารที่เป็นผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาส่งผลให้ความเป็นปึกแผ่นภายในกองทัพถูกลดทอน สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือการเกิดกลุ่มย่อยๆ หรือกลุ่มทหารภายในกองทัพ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีแรงผลักดันสำคัญคือผลประโยชน์ของกลุ่ม การที่กลุ่มจะสามารถรักษาหรือต้องการผลประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ เช่น การมีอิทธิพลทางการเมืองในกองทัพ การได้รับการแต่งตั้งในตำแหน่งสำคัญ แต่ละกลุ่มต้องเข้ามาแข่งขันและมีอำนาจทางการเมืองเพื่อให้ได้ผลประโยชน์ดังกล่าว โดยชัยอนันต์ สมุทวณิช (Samudavanija, 1993, pp. 167-168)

³ ช่วงที่บราซิลปกครองระบอบรัฐบาลทหารอำนาจนิยมระหว่างปี ค.ศ.1964-1985 มีประธานาธิบดีซึ่งเป็นผู้นำทหารดำรงตำแหน่ง 5 คน ได้แก่ นายพลฮุมเบร์โต คาสเตโล บลังโก (Humberto Castelo Branco) นายพลคอस्ता ซิลวา (Costa Silva) นายพลเอมิลิโอ เมดิชี (Emilio Medici) นายพลเออร์เนสโต เกเซล (Ernesto Geisel) และนายพลเจา ฟิเกย์เรดู (Joao Figueiredo) ผู้นำทหารทั้ง 5 คน สังกัดพรรคพรรคพันธมิตรเพื่อการเริ่มใหม่แห่งชาติ (The National Renewal Alliance)

เน้นย้ำถึงความสำคัญของกลุ่มทหารที่เข้ามามีบทบาททางการเมือง คือ ทหารเป็นกลุ่มผลประโยชน์ (interest group) ประเภทหนึ่งเหมือนกับกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ และจะรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มไว้หรือไม่ก็พยายามเพิ่มพูนและขยายขอบเขตผลประโยชน์ของกลุ่ม (military cooperate interest) เมื่อผลประโยชน์ของทหารได้รับความกระทบกระเทือน ทหารก็จะปกป้องรักษาผลประโยชน์ เช่น การต่อรองกับรัฐบาลในการเสนอของบประมาณของกองทัพ ร่วมพิจารณานโยบายความมั่นคง เป็นต้น การที่ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองและเข้าแทรกแซงทางการเมืองด้วยการปฏิวัติรัฐประหาร เป็นเพราะความต้องการที่จะปกป้องหรือขยายผลประโยชน์ของกลุ่ม และทหารหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของทหารมีข้อได้เปรียบที่มีเอกภาพ แต่มีการแบ่งแยกแตกออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ หรือเป็นฝักฝ่าย แต่กลุ่มต่างก็มีผู้นำซึ่งแข่งขันกับกลุ่มอื่น ๆ เช่น งบประมาณในการบำรุงหน่วย การมีอาวุธที่ทันสมัย เป็นต้น การศึกษาบทบาทของทหารในฐานะที่เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีการแบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ เห็นว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดการแทรกแซงทางการเมืองของทหารเกิดจากความทะเยอทะยานส่วนบุคคลหรือกลุ่มมากกว่าเรื่องอื่น ดังนั้นทหารมิได้ทำการปฏิวัติ รัฐประหารเพื่อแก้ปัญหาของประเทศ หรือเพื่อปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมของกองทัพ แต่ทำไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวหรือกลุ่มเท่านั้น

การเมืองว่าด้วยกลุ่มทหารในการเมืองไทย พ.ศ.2516-2535: ยุคแห่งการถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองของกลุ่มทหารรุ่น จปร.

ก่อนที่จะเกิดการรวมกลุ่มทหารรุ่น จปร. ภายในกองทัพบกหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ในยุคจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร มีการรวมกลุ่มทหารขึ้นแต่เป็นลักษณะของการรวมกลุ่มนายทหารระดับสูงที่ยังไม่มีลักษณะของการรวมกลุ่มทหารรุ่น จปร. พอล แชมเบอร์ส (Paul Chambers) และ นภิสา ไชยกุลเกียรติ อธิบายถึงกลุ่มทหารที่เกิดขึ้นภายในพรรคสหประชาไทยมีการแบ่งแยกออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ คือ 1. กลุ่มจอมพลถนอม กิตติขจร 2. กลุ่มจอมพลประภาส จารุเสถียร 3. กลุ่มพลเอกกฤษณ์ สีวะรา 4. กลุ่มพลตำรวจเอกประเสริฐ รุจิรวงศ์ และ 5. กลุ่มพลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ แม้ว่าอำนาจทางการเมืองและการทหารจะรวมศูนย์อยู่ที่จอมพลถนอมกับจอมพลประภาส ต้องมีการแบ่งอำนาจทางการเมืองและการทหารเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งภายในพรรคสหประชาไทย แต่ความขัดแย้งได้เกิดขึ้นเมื่อกลุ่มพลตำรวจเอกประเสริฐ และกลุ่มพลเอกกฤษณ์ เริ่มไม่พอใจกับการวางตัวทนายทางการเมืองของจอมพลถนอมและจอมพล

ประกาศที่ต้องการให้พันเอกณรงค์ กิตติขจร บุตรชายของจอมพลถนอมและบุตรเขยของจอมพลประภาส เป็นผู้สืบทอดอำนาจทางการเมือง ดังนั้น ความขัดแย้งของกลุ่มทหารกลุ่มต่าง ๆ ภายในพรรคสหประชาไทยจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการล่มสลายอำนาจรวมศูนย์ที่นำโดยจอมพลและจอมพลประภาส รวมถึงพลังของนิสิตนักศึกษาและประชาชนที่ออกมาต่อต้านจอมพลถนอมและจอมพลประภาสในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 นำมาสู่การล่มสลายอำนาจทางการเมืองและการทหารของจอมพลถนอมและจอมพลประภาสในที่สุด (Chambers & Waitoolkiat, 2017, p. 48) กล่าวได้ว่าการล่มสลายทางอำนาจของจอมพลถนอมและจอมพลประภาส เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เกิดการก่อตัวของกลุ่มทหารรุ่น จปร. เนื่องจากสภาวะสุญญากาศที่เกิดขึ้นภายในกองทัพที่เปิดทางให้นายทหารในกองทัพสามารถรวมกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นมาและเข้ามามีบทบาททางการเมืองในลักษณะของการดำรงตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลัง รวมถึงตำแหน่งทางการเมือง การใช้กำลังทำรัฐประหาร การต่อรองและเสนอความคิดทางการเมืองกับผู้บังคับบัญชาระดับสูงในกองทัพ และการตามอำนาจระหว่างกลุ่มทหารกลุ่มต่าง ๆ ด้วยกันเอง (Bamrungsuk, 2000, pp. 5-7; Bunbongkarn, 2019, pp. 118-120, 122) โดยการรวมกลุ่มเป็นลักษณะของการรวมกลุ่มขึ้นโดยอาศัยความเป็นเพื่อนร่วมรุ่นนักเรียนนายร้อย จปร. ที่ส่วนใหญ่เป็นนายทหารระดับกลาง (พันตรี-พันเอก) ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เป็นช่วงที่นายทหารระดับพันโทและพันเอกมีบทบาททั้งในกองทัพและการเมือง ซึ่งแต่เดิมการมีบทบาททางการเมืองและการทหารผูกขาดอยู่กับนายทหารระดับสูงเท่านั้น กล่าวได้ว่าเป็น “ยุคของนายทหารระดับกลาง” เปิดโอกาสให้นายทหารระดับกลางจำนวนหนึ่งก้าวเข้าสู่เวทีการเมืองในฐานะของผู้นำทหารรุ่นใหม่ ซึ่งได้สร้างวัฒนธรรมใหม่ที่อำนาจและบารมีทางการเมืองการทหารในกองทัพไม่จำเป็นต้องผูกขาดอยู่กับระดับชั้นยศเสมอไป (Samudavanija, 1982, p. 83; Bamrungsuk, 2002, p. 7) ได้แก่กลุ่ม จปร.7 สมาชิกในกลุ่มเป็นนักเรียนนายร้อย จปร. ที่เข้าศึกษาในปี พ.ศ.2498 จบการศึกษาและรับราชการในปี พ.ศ.2503 ซึ่งเป็นนักเรียนนายร้อย จปร.รุ่น 7 สมาชิกที่เป็นแกนนำกลุ่มเป็นนายทหารระดับชั้นนายพัน นำโดย พันตรีมัญญู รูปขจร พันตรีจำลอง ศรีเมือง และพันตรีชูพงศ์ มัทวพันธุ์ ต่อมาภายหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 มีเพื่อนร่วมรุ่นคนอื่น ๆ เข้ามาร่วมกลุ่ม เช่น พันตรีพัลลภ ปิ่นมณี พันtrinานศักดิ์ ช่มไพบรี และพันตรีประจักษ์ สว่างจิตร์ เป็นต้น (Samudavanija, 1982, pp. 86-88; O-Charoen, 2006, p. 20)

ภายหลังการก่อตัวของกลุ่ม จปร.7 กลุ่มได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองผ่านการแสดงทัศนะทางการเมือง กล่าวคือ หลังจากริฤทธการณ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 จนถึงก่อน 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 เป็นระยะเวลา 3 ปีแห่งความยุ่งเหยิงไร้ระเบียบท่ามกลางยุคประชาธิปไตยเป่งบาน การเปิดให้เคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างเสรีตามระบอบประชาธิปไตย เป็นเหตุให้เกิดความยุ่งเหยิงและไร้ระเบียบในสังคมไทย ชัยอนันต์ สมุทวณิช สรุปว่า ทัศนะทางการเมืองดังกล่าวเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้กลุ่ม จปร.7 ก่อตัวขึ้น (Samudavanija, 1982, p. 93) นอกจากนี้ในเรื่องบทบาทของกองทัพ กลุ่ม จปร.7 มีความเห็นว่า “ต้องกู้สถานการณ์อันเลวร้ายของประเทศชาติให้คืนสู่สภาพปกติและสร้างเอกภาพในกองทัพ กอบกู้เกียรติภูมิของทหาร เป็นกองทัพเพื่อชาติ การสร้างความมั่นคงแห่งชาติ ปัญหาปากท้องของประชาชนเป็นปัญหาสำคัญต้องรีบแก้ไข กองทัพต้องเป็นกองทัพเพื่อชาติ โดยมีผู้นำกองทัพที่ให้ความสำคัญกับกองทัพ ไม่ใช่กองทัพเป็นเครื่องมือทางการเมือง และการมีผู้นำทหารที่ดี เป็นที่ต้องการและยอมรับจากประชาชน” (Phiu-Nual, 1992, pp. 73-80)

การเข้ามามีบทบาททางการเมืองครั้งสำคัญของกลุ่ม จปร.7 คือ การนำกำลังรบเข้าร่วมทำรัฐประหาร 20 ตุลาคม พ.ศ.2520 ต่อมาดำรงตำแหน่งคุมกำลังรบระดับกรมและสมาชิกรัฐสภา⁴ และสนับสนุนให้พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ ดำรงนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ.2520 และ พ.ศ.2522 และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ.2523 ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2521 ที่กำหนดให้นายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภามาจากการแต่งตั้งทั้งหมดและมีอำนาจเท่ากับสภาผู้แทนราษฎร (Morell & Samudavanija, 1981, pp. 279-280; Samudavanija, 1982, pp. 117-118; Tansirikongkon, 1994, p. 82; Chantimathorn, 2006, pp. 57-58; Prompanjai, 2015, pp. 71-75; Pawakapan, 2019, pp. 231-232) นอกจากนี้ ภายหลังการรัฐประหาร 20 ตุลาคม พ.ศ.2520

⁴ สมาชิกกลุ่ม จปร.7 ดำรงตำแหน่งสมาชิกรัฐสภาครั้งแรกในปี พ.ศ.2519 ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ต่อมาในปี พ.ศ.2520 ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และในปี พ.ศ.2522 ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา โดยเฉพาะการดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาในปี พ.ศ.2522 กลุ่ม จปร.7 มีบทบาทสำคัญในการรวมเสียงในรัฐสภา (วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร) สนับสนุนให้พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

มีกลุ่มทหารอีกกลุ่มที่รวมกลุ่มขึ้นมา คือ กลุ่มทหารประชาธิปไตย ซึ่งการรวมกลุ่มเป็นลักษณะของการมีความคิดแบบเดียวกัน มากกว่าเกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัว ซึ่งแตกต่างจากกลุ่ม จปร.7 ที่สมาชิกอยู่ในหน่วยคุมกำลังรบระดับกองพันและกรม อาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวของการเป็นเพื่อนร่วมรุ่นในการรวมกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มเป็นนายทหารที่ทำหน้าที่ฝ่ายเสนาธิการในกองทัพบกและกองอำนวยการรักษาความมั่นคงฝ่ายในราชอาณาจักร ได้รับอิทธิพลทางความคิดทางการเมืองจากนายประเสริฐ ทรัพย์สุนทร อดีตกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย นำโดย พลตรีระวี วันเพ็ญ (Samudavanija, 1982, pp. 160-167) การเข้ามาบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารประชาธิปไตยมีรูปแบบของการเผยแพร่ความคิดทางการเมืองในรูปแบบของแถลงการณ์ สาส์น ในนิตยสารตะวันตกใหม่ บทความในนิตยสารเสนาศึกษา และบทความที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุในเครือข่ายกองทัพบก ในรายการเสถียรภาพ (Samudavanija, 1982, p. 181) ความคิดและอุดมการณ์หลักของกลุ่มทหารประชาธิปไตย คือ “การยึดมั่นและสร้างสรรค์ระบอบประชาธิปไตย คัดค้านเผด็จการ และต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์ ภัยคอมมิวนิสต์และการปกครองแบบเผด็จการบ้านทอน ความมั่นคงแห่งชาติ และระบอบประชาธิปไตยจะแก้ไขปัญหาของชาติได้ ด้วยการปฏิวัติประชาธิปไตยอย่างราบรื่นตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ” (Phiu-Nual, 1992, pp. 81, 86) ความคิดเรื่องประชาธิปไตยของกลุ่มที่เผยแพร่ออกสาธารณะมีส่วนสำคัญในการออกคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์⁵ (Bunbongkam, 2019, p. 133; Pawakapan, 2019, p. 232)

การเข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างเด่นชัดของกลุ่ม จปร.7 ที่คุมกำลังรบกรมและกองพัน และกลุ่มทหารประชาธิปไตยที่เผยแพร่ความคิดการปฏิวัติประชาธิปไตย ซึ่งกลุ่มทหารประชาธิปไตยเชื่อว่าการปฏิวัติประชาธิปไตยเป็นทางออกทางเดียวในการแก้ปัญหาประเทศ ทุกสถาบันในสังคมไทยต้องเปลี่ยนแปลงให้เป็นประชาธิปไตยทั้งสถาบันทางการเมือง ระบบราชการ และสถาบันทหาร อย่างไรก็ตาม กลุ่มทหารประชาธิปไตยให้ความหมายของประชาธิปไตยแต่เพียงว่าเป็นระบอบที่ประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยได้อย่างเต็มความสามารถ แต่ไม่ได้บอกรายละเอียดในการดำเนินงานต้องทำอย่างไรและลักษณะความเป็นประชาธิปไตยของแต่ละสถาบันเป็นอย่างไร (Phiu-Nual, 1992, pp. 83-84, 86-87; Bunbongkam, 2018,

⁵ คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ เกิดขึ้นในยุคที่พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี มีนายทหารที่ร่วมจัดทำคำสั่งดังกล่าว ได้แก่ พลโทหาญ สีสานนท์ และพลตรีชวลิต ยงใจยุทธ

pp. 73–74) จากความไม่ชัดเจนของความคิดการปฏิวัติประชาธิปไตยส่งผลให้กลุ่มทหารประชาธิปไตยมีปัญหาการขยายความคิดซึ่งมีลักษณะโน้มเอียงไปทางคอมมิวนิสต์ ทำให้การยอมรับของนายทหารในกองทัพอยู่ในขอบเขตจำกัด และนายทหารบางส่วนมองว่ากลุ่มทหารประชาธิปไตยอาจเป็นแนวร่วมของฝ่ายคอมมิวนิสต์ จากบทบาททางการเมืองของกลุ่ม จปร.7 และกลุ่มทหารประชาธิปไตยทำให้เกิดความไม่พอใจของนายทหาร จปร. รุ่นอื่น ๆ เกิดการรวมกลุ่มทหาร จปร. ขึ้นมาเพื่อต่อรองและคานอำนาจกับทั้งสองกลุ่ม นำโดย กลุ่ม จปร.5 (เข้าศึกษาในปี พ.ศ.2496 จบการศึกษาและรับราชการในปี พ.ศ.2501) ซึ่งมีพันเอกสุจินดา คราประยูร และพันเอกอิสระพงศ์ หนุนภักดี เป็นแกนนำกลุ่ม และกลุ่ม จปร.1 (เข้าศึกษาในปี พ.ศ.2492 จบการศึกษาและรับราชการในปี พ.ศ.2497) มีพลตรีชวลิต ยงใจยุทธ และพลตรีสุนทร คงสมพงษ์ เป็นแกนนำกลุ่ม⁶ โดยเฉพาะกลุ่ม จปร.5 มีความไม่พอใจกลุ่ม จปร.7 ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งคุมกำลังระดับกรม และกองพันโดยข้ามนายทหาร จปร. รุ่นอื่น ๆ ซึ่งเป็นรุ่นพี่ และไม่พอใจที่กลุ่ม จปร.7 เป็นทหารนอกแถว ไม่มีระเบียบวินัย ไม่เคารพต่อนายทหารที่มียศสูงกว่า นอกจากนี้ยังมีกลุ่มนายทหารอื่น ๆ ที่รวมกลุ่มขึ้นมา เช่น กลุ่มนายทหารเตรียมนายร้อยทหารบก รุ่น 5 มีพลตรีอาทิตย์ กำลังเอก เป็นแกนนำกลุ่ม โดยออกมาแสดงความไม่พอใจต่อการมีบทบาทอย่างสูงของกลุ่ม จปร.7 โดยมองว่าเป็นทหารนอกแถวไม่ใช่ทหารอาชีพ (Suvunrach, 1993, pp. 53–54, 57–58, 59–61; Tansirikongkon, 1994, pp. 110, 117, 126–127; Tamada, 1995, pp. 320–327; Bamrungsuk, 1999, pp. 44–46; O-Charoen, 2006, pp. 51–53)

นับตั้งแต่การภายหลังรัฐประหาร 20 ตุลาคม พ.ศ.2520 จนถึงก่อนเดือนเมษายน พ.ศ.2524 มีกลุ่มทหารเพียงสองกลุ่มที่มีบทบาททางการเมืองและการทหารซึ่งเหนือกว่ากลุ่มทหารอื่น ๆ คือ กลุ่ม จปร.7 กับกลุ่มทหารประชาธิปไตย กลุ่ม จปร.7 เป็นกลุ่มที่สมาชิกอยู่ในตำแหน่งคุมกำลังระดับกรม ทำให้การเคลื่อนไหวของกลุ่มเป็นแนวทางใช้อำนาจทางการเมือง (การดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา) และอำนาจทางการเมือง (การดำรงตำแหน่งคุมกำลังระดับกรม) ในการต่อรองกับผู้บังคับบัญชาระดับสูงในกองทัพบกและนายกรัชมุนตรี ส่วนกลุ่มทหารประชาธิปไตยซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เป็นนายทหารฝ่ายเสนาธิการ การเคลื่อนไหวทางการเมืองและการทหารของกลุ่มเป็นแนวทางเผยแพร่ความคิดเรื่องประชาธิปไตย

⁶ ภายหลังจากการเกิดขึ้นของกลุ่ม จปร.7 มี จปร. รุ่นอื่น ๆ ที่รวมตัวกันต่อต้านกลุ่ม จปร.7 อย่างเงียบ ๆ นำโดย กลุ่ม จปร.5 รวมถึง จปร.1, 2, 3, 4, 6 และ 8

ที่สมบูรณ์ คือ สถาบันในสังคมไทยต้องเปลี่ยนแปลงให้เป็นประชาธิปไตยทั้งสถาบันทางการเมือง ระบบราชการ และสถาบันทหาร รวมถึงสร้างระบอบประชาธิปไตยให้เป็นระบอบที่ประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยได้อย่างเต็มความสามารถ ทำให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่ม จปร.7 และกลุ่มทหารประชาธิปไตยได้ท้าทายคุณค่าดั้งเดิมของความเป็นทหารที่ยึดถือและปฏิบัติสืบกันมา คือ ความมีระเบียบวินัย อยู่ภายใต้สายบังคับบัญชาอันเดียวกันอย่างมั่นคง เชื่อฟังผู้บังคับบัญชา และยึดหลักอาวุโสเป็นลักษณะกระทำการที่เบี่ยงเบนออกไปหรือ “แตกแถว” หรือ “ทหารนอกแถว” ข้ามสายการบังคับบัญชาในกองทัพบก ทำให้เกิดความไม่พอใจจากกลุ่มทหาร จปร.รุ่นอื่น ๆ เช่น พันเอกสุจินดา คราประยูร แกนนำกลุ่ม จปร.5 ที่กล่าวว่า “เป็นทหารนอกแถว” และพลตรียุทธศักดิ์ คล่องตวรจรด ที่เขียนบทความเรื่อง “ทหารในแถว” และผู้บังคับบัญชาระดับสูงในกองทัพบกส่วนหนึ่งได้แสดงความไม่พอใจ โดยกล่าวว่า “ไม่อยู่ในระเบียบวินัย” (Samudavanija, 1982, pp. 224-225, 259; Phiu-Nual, 1992, pp. 86-87) เป็นปฏิกริยาของความไม่พอใจที่มีต่อกลุ่ม จปร.7 และกลุ่มทหารประชาธิปไตย

จุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้บทบาททางการเมืองของกลุ่ม จปร.7 และกลุ่มทหารประชาธิปไตยสิ้นสุดลง คือ วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2524 กลุ่ม จปร.7 ที่คุมกำลังรบ 13 กรม 42 กองพัน ได้ร่วมกับพลเอกสัณห์ จิตรปฏิมา และพลโทวสิน อิศรางกูร ณ อยุธยา ทำการรัฐประหารรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ โดยมีพลเอกสัณห์ จิตรปฏิมาเป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ และพันเอกมนูญ รูปขจร เป็นเลขาธิการคณะปฏิวัติ การรัฐประหารครั้งนี้เกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี กับกลุ่ม จปร.7 โดยเฉพาะการต่ออายุราชการผู้บัญชาการทหารบกออกไป 1 ปี ของพลเอกเปรม และกระแสข่าวการโยกย้ายกลุ่ม จปร. 7 ออกจากตำแหน่งคุมกำลังรบระดับกรมและกองพัน (McCargo, 1997, p. 16; Chantimathorn, 2006, pp. 96-97) การรัฐประหารที่นำโดยกลุ่ม จปร.7 ครั้งนี้ใช้กำลังมากที่สุดในประวัติศาสตร์ แต่ท้ายที่สุดต้องพ่ายแพ้กับกองบัญชาการต่อต้านคณะปฏิวัติในวันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2524 (Tamada, 1995, pp. 321-322; Bamrungasuk, 1999, pp. 39-40) ภายหลังการรัฐประหาร กลุ่ม จปร.7 ที่คุมกำลังรบระดับกรมและกองพัน ถูกโยกย้ายหลุดออกจากตำแหน่งและถูกให้ออกจากราชการ ทำให้กลุ่มถูกสลายและต้องถอยออกจากการเมืองหลังจากมีบทบาททางการเมืองตั้งแต่ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 นอกจากนี้ ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2524 กลุ่มทหารประชาธิปไตยที่มีบทบาทในการเผยแพร่ความคิดปฏิวัติประชาธิปไตยได้ประกาศยุบ

ตัวเองหลังจากกลุ่ม จปร.7 ทำการรัฐประหารล้มเหลวเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ.2524 เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มถูกโยกย้ายไปอยู่ในตำแหน่งที่ไม่สามารถเผยแพร่ความคิด ปฏิวัติประชาธิปไตยได้อีกต่อไป (Bunbongkarn, 2019, p. 134)

การรัฐประหารที่ล้มเหลวในเดือนเมษายน พ.ศ.2524 มีผลสะท้อนต่อกลุ่ม จปร.7 และกลุ่มทหารประชาธิปไตยทำให้ทั้งสองกลุ่มสลายลง โดยเฉพาะการล่มสลายของกลุ่ม จปร.7 เป็นการสิ้นสุดของบทบาททางการเมืองและการทหารของกลุ่มทหารระดับกลาง (พันตรี-พันเอก) (Bamrungsuk, 2020a, p. 46) โดยกลุ่มทหารที่เข้ามา มีบทบาททางการเมืองและการทหารภายหลังรัฐประหารในเดือนเมษายน พ.ศ.2524 นำโดย กลุ่ม จปร.5 จปร.1 และกลุ่มพลตรีอาทิตย์ กำลังเอก (กลุ่มนายทหารเตรียม นายร้อยทหารบก รุ่น 5) ซึ่งทั้งสามกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการต่อต้านการทำ รัฐประหารของกลุ่ม จปร.7 (Tansirikongkon, 1994, pp. 110, 117, 126-127; Bunbongkarn, 2019, pp. 120-121) ทำให้บทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารได้กลับ เข้าสู่การรวมกลุ่มนายทหารระดับสูงอีกครั้ง เป็นผลจากความพยายามในการควบคุม การเติบโตของนายทหารระดับกลาง ขณะเดียวกันก็เห็นถึงความพยายามในการ รวมอำนาจในกองทัพก่อกำเนิดจากการเกิดและการขยายตัวของนายทหารระดับกลาง ในการเมืองไทยเกิดขึ้นจากสภาพที่เป็นการกระจายศูนย์อำนาจภายในกองทัพก ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 (Bamrungsuk, 2020a, p. 47) โดยเฉพาะ กลุ่ม จปร.5 ที่ขึ้นมามีบทบาททางการเมืองและการทหารในกองทัพกภายหลัง รัฐประหารที่ล้มเหลวในเดือนเมษายน พ.ศ.2524 (Bunbongkarn, 2019, p. 121)

ภายหลังการล่มสลายของกลุ่ม จปร.7 กลุ่ม จปร.5 สะสมอำนาจทางการเมือง และการทหารผ่านการดำรงตำแหน่งคุมกำลังระดับกองพลตั้งแต่ปี พ.ศ.2525-2533 คุมกำลังระดับกองพลถึง 13 กองพลจาก 17 กองพล เช่น กองพลที่ 1 รักษาพระองค์ กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ กองพลทหารราบที่ 9 และกองพลทหารม้าที่ 2 รักษาพระองค์ เป็นต้น ทำให้กลุ่ม จปร.5 คือกลุ่มที่ทรงพลังอำนาจทางการเมืองและ การทหาร และเป็นผู้คุมกำลังรบโดยเฉพาะระดับกองพลอย่างแท้จริง การทำ รัฐประหารที่ไม่มีกลุ่ม จปร.5 เข้าร่วมเป็นไปไม่ได้ที่จะประสบความสำเร็จ (Tansirikongkon, 1994, pp. 126-127; Bamrungsuk, 1999, p. 63; Tamada, 2008, pp. 82-83) ตัวอย่างที่ชัดเจน คือ การรัฐประหารที่ล้มเหลวในวันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2528 คณะปฏิวัติที่นำโดย พันเอกมัญญู รูปขจร อดีตแกนนำกลุ่ม จปร.7 และ ทหารราบอากาศโยธิน นำโดย นาวาอากาศโทมนัส รูปขจร ทำการรัฐประหารรัฐบาล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ไม่สำเร็จ เนื่องจากกำลังในการทำรัฐประหารไม่สมบูรณ์

กล่าวคือ ในการรัฐประหารจะต้องมีกำลังหลักในกองทัพบก 3 เหล่า คือ รบ ม้า และปืนใหญ่ ขณะที่การรัฐประหารครั้งนี้มีเพียงทหารม้าจากกองพันทหารม้าที่ 4 รักษาพระองค์ เพียงกองพันเดียวและทหารราบก็เป็นทหารจากกรมอากาศโยธิน ซึ่งมีกำลังเพียง 1 กองพันเท่านั้น ในขณะที่ผู้คุมกำลังระดับกองพลเป็นกลุ่ม จปร.5 ทั้งสิ้น การรัฐประหารรัฐบาลพลเอกเปรมจึงสำเร็จได้ยาก หากว่าไม่ได้รับความร่วมมือจากกลุ่ม จปร.5 (Tansirikongkon, 1994, p. 125)

นอกจากนี้ กลุ่ม จปร.5 ได้สร้างเครือข่ายไปสู่นายทหารที่เป็นเพื่อนร่วมรุ่นในกองทัพเรือและกองทัพอากาศ ภายใต้รหัสรุ่น “0143” (Suvunrach, 1993, pp. 58-59) ซึ่งต่อมาสมาชิกกลุ่มดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก รองผู้บัญชาการทหารบก ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก (1, 2) เสนาธิการทหารบก แม่ทัพภาคที่ 1 แม่ทัพภาคที่ 2 แม่ทัพภาคที่ 3 และผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ โดยสุชาติ ยิ้มประเสริฐ และสุชาติ บำรุงสุข อธิบายว่า “กลุ่ม จปร.5 เป็นกลุ่มที่ดำรงตำแหน่งหลักในกองทัพบกแบบยกเว้นในช่วงเวลาเดียวกันมากที่สุด ทำให้การนำในกองทัพบกเป็นเอกภาพอยู่ภายใต้กลุ่มทหารรุ่นเดียวกันมากที่สุดอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน” (Yimprasert, 2008, p. 216; Bamrungsuk, 2020b, p. 46) ความเป็นเอกภาพของกลุ่ม จปร.5 สามารถทำรัฐประหารรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้สำเร็จในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 การรัฐประหารครั้งนี้มาจากเหตุผลหลักดังนี้อย่างน้อย 2 ประการ คือ ความขัดแย้งที่สั่งสมระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ และการขยายบทบาทของพลเอกสุจินดา คราประยูร และกลุ่ม จปร.5 (Yimprasert, 2008, p. 217) ขณะที่ สุชาติ บำรุงสุข ตั้งข้อสังเกตการรัฐประหารครั้งนี้คือ “เป็นการกระชับอำนาจทางการเมืองและการทหารของกลุ่ม จปร.5 ในกองทัพบก หรืออาจเรียกว่าเป็นการรัฐประหารของรุ่น 5” (Bamrungsuk, 2020b, pp. 46-47)

การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารกลุ่มต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2516-2535 แต่ละกลุ่มได้เข้ามามีบทบาททางทหารและทางการเมือง มีการถ่วงดุลอำนาจภายในกองทัพบก โดยเฉพาะช่วงพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่างปี พ.ศ.2523-2531 วิเชียร ตันศิริวงศา สรุปรายการคานและถ่วงดุลอำนาจของกลุ่มทหารเกิดขึ้น สามช่วง ได้แก่ ช่วงแรกกลุ่ม จปร.7 สนับสนุนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ไม่มีกลุ่มใดขึ้นมาคานอำนาจ ช่วงที่สองพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก โดยมีพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และกลุ่ม จปร.5 คานอำนาจ มีการคานกำลังในกองทัพบกอย่างสมดุล และช่วงที่สาม พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และกลุ่ม จปร.5 การเติบโตในกองทัพบกของกลุ่ม จปร.5 ได้ขยายแนวร่วมความเป็นกลุ่มการเมืองของทหาร

ออกไปเป็นกลุ่ม 0143 มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ การเติบโตของกลุ่ม จปร.5 เป็นช่วงที่ไม่มีกลุ่มใดขึ้นมา คานอำนาจ (Tansirikongkon, 1994, p. 143)

การเติบโตของกลุ่ม จปร.5 ทำให้กลุ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองและสามารถครองอำนาจภายในกองทัพได้อย่างมีเอกภาพ แต่ความเป็นเอกภาพของกลุ่มได้ถูกท้าทายจากประชาชนที่ออกมาต่อต้านการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกสุจินดา คราประยูร หัวหน้ากลุ่ม จปร.5 ซึ่งเริ่มมีการออกมาชุมนุมต่อต้านในเดือนเมษายน พ.ศ.2535 จนนำมาสู่การใช้กำลังทหารเข้าสลายการชุมนุมในเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2535 (Yimprasert, 2008, pp. 227-235) กองทัพบกนำโดยกลุ่ม จปร.5 เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสลายการชุมนุม ผลกระทบสำคัญที่เกิดขึ้นตามมา คือ กลุ่ม จปร.5 ได้สลายลงเนื่องจากการถอนตัวออกจากการเมืองของทหารเพื่อรักษาศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของตนเอง และเป็นครั้งแรกที่มีการกระจายรุ่น จปร. เพื่อไม่ให้เกิดการผูกขาดตำแหน่งระดับสูงและคุมอำนาจในกองทัพบกอยู่ที่รุ่นใดรุ่นหนึ่ง (Tamada, 2008, pp. 86-88) การล่มสลายของกลุ่ม จปร.5 สุรชาติ บำรุงสุข อธิบายว่า “เป็นการสลายลงการเมืองว่าด้วยรุ่นทหารครั้งที่สอง หลังจาก จปร.7 สลายลงครั้งแรกในเดือนเมษายน พ.ศ.2524 และหลังจากปี พ.ศ.2535 ยังคงมีกลุ่มทหารบางส่วนพยายามรวมกลุ่มขึ้นโดยยึดเอารุ่นเป็นหลัก แต่ก็ยังไม่มีปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของแนวทางดังกล่าว ผู้นำระดับสูงทั้งในกองทัพและในการเมืองเอง ก็ดูจะไม่เปิดโอกาสให้ความเป็นรุ่นนิยมกลับขึ้นสู่วงจรอำนาจจนไม่สามารถควบคุมได้เช่นในยุคก่อน” (Bamrungsuk, 2000, p. 29) การล่มสลายของกลุ่ม จปร.5 ทำให้การรวมกลุ่มทหารโดยใช้แนวทางรุ่นไม่ปรากฏขึ้น เกิดการกระจายรุ่นออกไปเพื่อให้ทหาร จปร.รุ่นอื่นๆ สามารถเข้ามาดำรงตำแหน่งระดับสูงในกองทัพบก แม้จะมีความพยายามสนับสนุนนายทหารเตรียมทหารรุ่น 1 จปร.12 ในยุคที่พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก แต่ไม่สามารถผูกขาดตำแหน่งระดับสูงในกองทัพบกได้ ซึ่งเป็นผลมาจากการกระจายรุ่น จปร. หลังจากเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2535 และนโยบายของพลเอกสุรยุทธ์ที่แถลงให้เรื่องการกระจายรุ่น จปร. อื่น ๆ ขึ้นสู่ตำแหน่งระดับสูงในกองทัพบกหลังจากดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกในปี พ.ศ.2541 (McCargo & Pathmanand, 2005, pp. 132-134)

กล่าวได้ว่า การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารในการเมืองไทยระหว่างปี พ.ศ.2516-2535 การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นมีผลกระทบต่อบทบาททางการเมืองของทหารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 นำมาสู่การเปลี่ยนบทบาททางการเมืองของทหารจากเดิมที่รวมศูนย์อยู่กับนายทหารระดับสูงที่นำโดยจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร มาเป็นนายทหารระดับกลางที่นำโดยกลุ่ม จปร.7 และกลุ่ม จปร.5 ทั้งสองกลุ่มเป็นฐานอำนาจทางการเมืองและการทหารที่สำคัญของนายกรัฐมนตรีในยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ คือ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกเปรมระหว่างปี พ.ศ.2523-2531 เป็นผลจากการที่กลุ่มทหารกลุ่มต่าง ๆ ในกองทัพบก และเหล่าทัพเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนพลเอกเปรมเสมอมา ซึ่งพลเอกเปรม ได้เคยกล่าวไว้ว่า “ผมคิดว่าถ้าปราศจากกองทัพ ผมคงไม่ได้เป็นนายกรัฐมนตรี...ขอเรียนว่าที่ผมสามารถดำรงความเป็นนายกรัฐมนตรีได้ ก็เพราะพวกเรา และจะเป็นนายกรัฐมนตรีด้วยการรักษาเกียรติยศ ชื่อเสียงของกองทัพไว้ให้ได้ กองทัพคือองค์กรที่สำคัญยิ่งของบ้านเมือง...” (Bamrungsuk, 1987, p. preface; Tansirikongkon, 1994, p. 183) และการรัฐประหารรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งเป็นรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2534 เป็นผลจากความเป็นเอกภาพของกลุ่ม จปร.5 ที่ขึ้นสู่ตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังในกองทัพบกแบบยกเว้นความเป็นเอกภาพและการครองอำนาจในกองทัพบกของกลุ่ม จปร.5 ทำให้ไม่มีกลุ่มทหารกลุ่มอื่น ๆ สามารถที่จะถ่วงดุลคานอำนาจได้ ส่งผลให้การรัฐประหารสามารถทำได้สำเร็จโดยที่ไม่มีกลุ่มทหารกลุ่มอื่น ๆ ต่อต้าน เมื่อเปรียบเทียบกับรัฐบาลพลเอกเปรมและพลเอกชาติชาย จะเห็นได้ว่ารัฐบาลพลเอกเปรมกองทัพให้การสนับสนุนตลอดแม้จะมีการรัฐประหารเกิดขึ้น 2 ครั้งในปี พ.ศ.2524 และ พ.ศ.2528 ซึ่งเป็นการรัฐประหารที่ล้มเหลว เนื่องจากการถ่วงดุลระหว่างกลุ่มทหารกลุ่มต่าง ๆ ภายในกองทัพบก ส่วนรัฐบาลพลเอกชาติชายไม่มีการสนับสนุนจากกองทัพ อำนาจทางการเมืองและการทหารผูกขาดอยู่ที่กลุ่ม จปร.5 เพียงกลุ่มเดียว และเกิดความขัดแย้งระหว่างกองทัพกับรัฐบาล ทำให้การรัฐประหารเกิดขึ้นและสำเร็จในที่สุด

การเมืองว่าด้วยกลุ่มทหารในการเมืองไทย พ.ศ.2516-2535 เป็นยุคแห่งการถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองของกลุ่มทหารรุ่น จปร. การรวมกลุ่มทหารอาศัยความเป็นเพื่อนร่วมรุ่น จปร. รวมกลุ่มขึ้นมา กลุ่ม จปร.7 เข้ามามีบทบาททางการเมืองที่เด่นชัดและสามารถดำรงตำแหน่งคุมกำลังระดับกรมและกองพันในกองทัพบกเหนือกว่า จปร. รุ่นอื่น ๆ ทำให้มีการรวมกลุ่มขึ้นเพื่อมาต่อรองและคานอำนาจทางการเมือง

กับกลุ่ม จปร.7 นำโดย กลุ่ม จปร.5 และ จปร.1 นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มทหารอื่น ๆ รวมกลุ่มขึ้นมา เช่น กลุ่มนายทหารเตรียมนายร้อยทหารบก รุ่น 5 และกลุ่มทหารประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกลุ่มทางความคิดที่เผยแพร่การปฏิวัติประชาธิปไตยผ่านแถลงการณ์และสาส์นต่าง ๆ ดังนั้น กลุ่ม จปร.7 และ จปร.5 กลายเป็นต้นแบบการรวมกลุ่มทหารรุ่น จปร. และเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยเฉพาะการดำรงตำแหน่งคุมกำลังรบในกองทัพบก แม้ว่ากลุ่มทหารรุ่น จปร. ได้สลายลง แต่การรวมกลุ่มทหารก็ยังคงมีอยู่ มีความพยายามในการรวมกลุ่มเตรียมทหารรุ่น 10 จปร. รุ่น 21 และการเกิดขึ้นของกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์กับวงศ์เทวัญ ทำให้การแบ่งกลุ่มทหารออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ไม่ได้หายไปจากกองทัพบก

การเมืองว่าด้วยกลุ่มทหารในการเมืองไทย พ.ศ.2535–2557: ยุคของกลุ่มทหารที่บริหารการในหน่วยทหารเดียวกันและสร้างอิทธิพลในกองทัพบกกระหว่างบูรพาพยัคฆ์กับวงศ์เทวัญ

สำหรับการเมืองว่าด้วยกลุ่มทหารในการเมืองไทยระหว่างปี พ.ศ.2535–2557 เป็นยุคที่กลุ่มทหารรุ่น จปร. ได้สลายลง จุดเปลี่ยนสำคัญ คือ การถอยออกจากการเมืองของทหารที่นำโดยกลุ่ม จปร.5 ที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในเหตุการณ์สลายการชุมนุมทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2535 (Bamrungasuk, 2000, pp. 29–33; Tamada, 2008, pp. 97–98) ส่งผลให้การครองอำนาจในกองทัพบกผ่านการดำรงตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังไม่ได้ผูกขาดอยู่ที่รุ่นใดรุ่นหนึ่ง แต่มีความพยายามรวมกลุ่มทหารโดยอาศัยความเป็นเพื่อนร่วมรุ่นนักเรียนเตรียมทหารและนักเรียนนายร้อย จปร. เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2544 เมื่อทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ที่พยายามสร้างความเข้มแข็งให้แก่รัฐบาลพลเรือนที่มาจาก การเลือกตั้ง วิธีการที่ทักษิณใช้ คือ การเข้าแทรกแซงการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารประจำปี ต้องการมีอำนาจเหนือทหาร และนำทหารกลับสู่การเมืองอีกครั้ง (repoliticization of the military) ให้การสนับสนุนนายทหารที่เป็นเพื่อนร่วมรุ่นและเครือข่ายที่ดำรงตำแหน่งคุมกำลังและระดับสูงในกองทัพบก เพื่อให้ฐานอำนาจทางการเมืองที่มาจาก การเลือกตั้งของทักษิณมีความแข็งแกร่ง เป็นหลักประกันความมีเสถียรภาพทางการเมือง และลดโอกาสการทำรัฐประหารจากฝ่ายทหาร (McCargo & Pathmanand, 2005, p. 122; Chachavalpongpon, 2011, p. 49; Pawakapan, 2019, p. 234) เกิดการรวมกลุ่มของนักเรียนเตรียมทหารรุ่น 10 จปร.21 โดยทักษิณแต่งตั้งให้นายทหารเตรียมทหารรุ่น 10 จปร.21 ดำรงตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังในกองทัพบก

กลายเป็นฐานอำนาจทางการเมืองและการทหารที่สำคัญของทักษิณเพื่อสร้างเสถียรภาพ และความมั่นคงแก่รัฐบาล (McCargo & Pathmanand, 2005, pp. 134–141, 144–145; Tamada, 2014, pp. 199–200; Pathmanand, 2014, pp. 202–203) อย่างไรก็ตาม การเข้ามาแทรกแซงการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารประจำของทักษิณได้นำมาสู่ความขัดแย้งภายในกองทัพบก โดยเจมส์ อ็อกคีย์ (James Ockey) อธิบายว่า “เพื่อนเตรียมทหารรุ่น 10 จปร.21 นำโดย พลตรีพฤษณ์ สุวรรณทัต ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ พลตรีศานิต พรหมมาศ ผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ 2 รักษาพระองค์ และพลตรีเรืองศักดิ์ ทองดี ผู้บัญชาการกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน รวมถึงพลโทอนุพงษ์ เผ่าจินดา แม่ทัพภาคที่ 1 มีส่วนช่วยสนับสนุนฐานอำนาจของทักษิณในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีโดยตรง แต่การที่ทักษิณเข้าไปแทรกแซงการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารประจำปีส่งผลกระทบอย่างมากต่อระบบเครือข่ายอำนาจภายในกองทัพนำไปสู่สถานการณ์ความขัดแย้งและความแตกแยกในกลุ่มนายทหารระดับสูง” (Ockey, 2007, p. 110) ขณะที่เกียร เตชะพีระ อธิบายว่า “การที่ทักษิณเข้ามาแทรกแซงการโยกย้ายนายทหารประจำปี เป็นการสร้างความไม่พอใจแก่นายทหารรุ่นอื่น ๆ ในกองทัพบก และเตรียมทหารรุ่น 10 ก็ไม่มีความเป็นเอกภาพในกลุ่มระหว่างกลุ่มสนับสนุนฝ่ายการเมืองกับกลุ่มของพลโทอนุพงษ์ เผ่าจินดา แม่ทัพภาคที่ 1 จนนำมาสู่การรัฐประหารวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549” (Tejapira, 2008, pp. 44–45) ซึ่งวันวิชาติ บุญโปร่ง (Boonprong, 2011, p. 576) สรุปความขัดแย้งภายในกองทัพบกยุคทักษิณไว้ ดังนี้ “การอาศัยอำนาจทางการเมืองของทักษิณอย่างเดียวในการเข้ามาแทรกแซงการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารประจำปีส่งผลให้เกิดความไม่พอใจแก่นายทหารรุ่นอื่น ๆ ภายในกองทัพบก”

การนำทหารกลับสู่การเมืองด้วยวิธีการใช้อำนาจทางการเมืองเข้ามาแทรกแซงการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารประจำปีของทักษิณ ชินวัตร ถูกลดความสำคัญลงเมื่อเกิดการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ.2549 (Pathmanand, 2008, p. 127) การรัฐประหารที่เกิดขึ้นส่งผลให้นายทหารเตรียมทหารรุ่น 10 จปร.21 ที่คุมกำลังและเป็นฐานอำนาจทางการเมืองให้ทักษิณถูกโยกย้ายไปดำรงตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษาประจำกองทัพบก การล่มสลายของกลุ่มนายทหารเตรียมทหารรุ่น 10 จปร.21 ส่งผลให้การเมืองว่าด้วยรุ่นทหารต้องสลายลงเช่นเดียวกับกลุ่ม จปร.7 และกลุ่ม จปร.5 โดยวันวิชาติ บุญโปร่ง (Boonprong, 2011, p. 576) ได้เปรียบเทียบกลุ่มเตรียมทหารรุ่น 10 กับกลุ่ม จปร.5 ว่า “กลุ่มเตรียมทหารรุ่น 10 พยายามรวมกลุ่มตามรูปแบบของกลุ่ม จปร.5 โดยอาศัยอิงอำนาจทางการเมือง

ของทักษิณ ชินวัตร แต่อย่างเดียว ทำให้เกิดขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่ใกล้ชิดกับทักษิณ กับกลุ่มที่ไม่เอาทักษิณ ทำให้กลุ่มสลายลง”

ภายหลังล่มสลายของกลุ่มนักเรียนเตรียมทหารรุ่น 10 จปร.21 การเมืองว่าด้วยกลุ่มทหารเข้าสู่ยุคของกลุ่มทหารที่รับราชการในหน่วยทหารเดียวกันและสร้างอิทธิพลในกองทัพกระหว่างบูรพาพยัคฆ์กับวงศ์เทวัญ ซึ่งสามารถอธิบายรูปแบบการสร้างกลุ่มเครือข่ายในกองทัพได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1. การสนับสนุนเพื่อนร่วมรุ่นเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญในกองทัพ 2. การสนับสนุนนายทหารผู้ได้บังคับบัญชาที่มีความใกล้ชิดให้มีตำแหน่งสำคัญทางยุทธศาสตร์ของกองทัพ เช่น ตำแหน่งคุมกำลังรบ และ 3. การสร้างระบบอุปถัมภ์กับนายทหารระดับนายพัน (พันตรี-พันเอก) ให้คุมกำลังระดับผู้บังคับกองพันและผู้บังคับการกรม ซึ่งวันวิชาติ บุญโปร่ง (Boonprong, 2013, pp. 3–4) อธิบายว่าทั้งกลุ่มบูรพาพยัคฆ์และวงศ์เทวัญนำทั้งสามรูปแบบมาสร้างอิทธิพลของกลุ่มภายในกองทัพ ทั้งนี้ กลุ่มทหารที่มีอิทธิพลและบทบาททางการเมืองอย่างเห็นได้ชัด คือ กลุ่มบูรพาพยัคฆ์ ที่สามารถวางฐานระยะยาวภายในกองทัพให้นายทหารที่เติบโตจากกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ เนื่องจากการเข้ามาแทรกแซงการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารประจำปี ด้วยวิธีการนำทหารกลับสู่การเมืองอีกครั้งในยุคทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่างปี พ.ศ.2544–2549 ทำให้พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ พลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา แกนนำกลุ่มบูรพาพยัคฆ์ที่มีความสนิทสนมผ่านการรับราชการในกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ เป็นเวลานาน⁷ ได้รับการแต่งตั้งดำรงตำแหน่งระดับสูงในกองทัพ เช่น แม่ทัพภาคที่ 1 และผู้บัญชาการทหารบก โดยเฉพาะการที่ทักษิณแต่งตั้งพลเอกประวิตรขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกในปี พ.ศ.2547 เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่าทักษิณใช้อำนาจทางการเมืองเข้ามาแทรกแซงการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารประจำปีทำให้พลเอกประวิตรเป็นนายทหารที่เติบโตจากกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์คนแรกที่ยังดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก (Tamada, 2014, pp. 216–218) โดยวันวิชาติ บุญโปร่ง อธิบายถึงปัจจัยสำคัญจากฝ่ายการเมืองที่ทำให้พลเอกประวิตรขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก

⁷ พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ (เตรียมทหารรุ่น 6 จปร.17) พลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา (เตรียมทหารรุ่น 10 จปร.21) และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (เตรียมทหารรุ่น 12 จปร.23) รับราชการครั้งแรกที่กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ หน่วยขึ้นตรงกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ ทั้งสามคนรับราชการในกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ด้วยกันมาตลอดระยะเวลาเกือบ 30 ปี

ได้แก่ 1. พลเอกประวิตรมีความคุ้นเคยกลุ่มการเมืองในพรรคไทยรักไทย เช่น กลุ่มนายเสนาะ เทียนทอง และกลุ่มคุณหญิงสุตารัตน์ เกยุราพันธุ์ และ 2. พลเอกประวิตรมีความใกล้ชิดกับสถาบันสูงสุด และมีประวัติการรับราชการโดดเด่นผ่านการดำรงตำแหน่งคุมกำลังรบในกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ และแม่ทัพภาคที่ 1 (Boonprong, 2011, p. 581) ซึ่งปัจจัยสำคัญจากฝ่ายการเมืองเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ทักษิณแต่งตั้งพลเอกประวิตรดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ดังนั้น การใช้อำนาจฝ่ายการเมืองของทักษิณที่เข้ามาแทรกแซงการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารประจำปี ทำให้กลุ่มบุรพาพยัคฆ์สามารถวางฐานกำลังระยะยาวภายในกองทัพบกให้นายทหารที่เติบโตจากกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ ส่งผลให้กลุ่มบุรพาพยัคฆ์ได้เข้ามามีบทบาทในการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 สามารถเข้ามาอยู่ในตำแหน่งคุมกำลังและระดับสูงในกองทัพบกและขึ้นมามีอำนาจภายในกองทัพบก นับจากพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ปี พ.ศ.2547-2548 พลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ.2550-2553 และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ.2553-2557 ทำให้กลุ่มบุรพาพยัคฆ์สามารถวางกำลังระยะยาวภายในกองทัพบกได้ราบรื่น (Tamada, 2014, pp. 215-228; Chambers & Waitookiat, 2016, pp. 432-436)

การดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก และแม่ทัพภาคที่ 1 ของกลุ่มบุรพาพยัคฆ์ นอกจากสามารถวางกำลังระยะยาวภายในกองทัพบกได้สำเร็จแล้ว วันวิชาติ บุญโปร่ง อธิบายว่า ทั้งสองตำแหน่งยังมีบทบาทสำคัญในการเมืองไทย ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกเปรียบเสมือนนายกรัฐมนตรีเงา มีอำนาจทางการเมืองและการทหารสามารถกำหนดทิศทางการเมืองไทยออกมาทิศทางใด และแม่ทัพภาคที่ 1 เป็นตำแหน่งคุมกำลังรบสำคัญที่มีบทบาทเข้าทำรัฐประหารและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ซึ่งมี 4 กองพล ได้แก่ กองพลที่ 1 รักษาพระองค์ กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ กองพลทหารราบที่ 9 และกองพลทหารราบที่ 11 (Boonprong, 2011, pp. 562, 569, 576-577, 581) ส่งผลให้กลุ่มบุรพาพยัคฆ์เข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างเด่นชัดกว่ากลุ่มวงศ์เทวัญ (กองพลที่ 1 รักษาพระองค์) และกลุ่มเตรียมทหารรุ่น 10 จปร.21 จากนั้นกลุ่มสามารถดำรงตำแหน่งทั้งสองอย่างต่อเนื่องจนถึงการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 การคุมกำลังรบทำให้กลุ่มเข้ามาเคลื่อนไหวทางการเมืองครั้งสำคัญด้วยการนำกำลังเข้าทำรัฐประหารสองครั้ง คือ รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ.2549 นำโดยพลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 1 และรัฐประหาร 22 พฤษภาคม

พ.ศ.2557 นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก (Tamada, 2014, pp. 228–229; Chambers & Waitookiat, 2016, pp. 436–438; Anekthaweeikul, 2021, pp. 119–120, 122–126)

สำหรับบทบาททางการเมืองของทหารในการเมืองไทยตั้งแต่รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ.2549 จนถึงรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 ภาณุวัฒน์ พันธุ์ประเสริฐ (Panduprasert, 2019) ได้อธิบายอย่างน่าสนใจว่า ทหารเป็นตัวแสดงทางการเมืองหลักในการเมืองไทยมาตลอด สิ่งที่ได้ชัดคือการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ.2549 และรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 แม้ว่าจะมีการเลือกตั้งภายใต้ระบอบประชาธิปไตย แต่ทหารก็ยังไม่ได้ออกจากการเมืองและประชาธิปไตยแบบเลือกตั้ง แม้ว่ารัฐบาลพลเรือนจะชนการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง แต่ก็สูญเสียอำนาจที่มาจาก การเลือกตั้งด้วยวิธีการที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งเห็นได้ชัดว่าการเมืองไทยกำลังจะเดินหน้าสู่การสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคงภายใต้คลื่นลูกที่สามของประเทศที่นำประชาธิปไตยมาใช้และปฏิเสธรบอบอำนาจนิยม แต่รัฐประหารในปี พ.ศ.2549 เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดที่ทำให้ประชาธิปไตยต้องสะดุดลง ขณะเดียวกันกลับกลายให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองแบบถาวรอีกครั้ง จากคำอธิบายของภาณุวัฒน์เป็นภาพสะท้อนบทบาททางการเมืองของกลุ่มบูรพาพยัคฆ์เป็นอย่างดี ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่ารัฐประหารในปี พ.ศ.2549 กลุ่มบูรพาพยัคฆ์นำกำลังจากกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ ออกมาทำรัฐประหาร ซึ่งรัฐประหารในครั้งนี้เป็นหมุดหมายสำคัญของการสถาปนาอำนาจทางการเมืองและการทหารของกลุ่มบูรพาพยัคฆ์โดยเฉพาะการดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกและแม่ทัพภาคที่ 1 อย่างต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มมีพลังอำนาจทางการเมืองและการทหารที่จะสามารถทำรัฐประหารได้ตลอดเวลา

กล่าวได้ว่า การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารในการเมืองไทยระหว่างปี พ.ศ.2535–2557 เป็นยุคที่กลุ่มทหารรุ่น จปร. ได้สลายตัวลง แต่การแบ่งกลุ่มทหารภายในกองทัพก็ยังเกิดขึ้นและเปลี่ยนรูปแบบเป็นการรวมกลุ่มของนายทหารที่เติบโตจากหน่วยทหารเดียวกันระหว่างบูรพาพยัคฆ์ (กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์) กับวงศ์เทวัญ (กองพลที่ 1 รักษาพระองค์) ที่มีการสร้างกลุ่มเครือข่ายภายในกองทัพ แม้จะมีความพยายามในการนำกลุ่มรุ่นเตรียมทหาร และรุ่น จปร. กลับมารวมกลุ่มอีกครั้ง คือ กลุ่มเตรียมทหารรุ่น 10 จปร.21 ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมรุ่นที่มีความใกล้ชิดกับทักษิณ ชินวัตร แต่การที่กลุ่มบูรพาพยัคฆ์เข้าไปมีบทบาทในการทำรัฐประหารในปี พ.ศ.2549 ทำให้กลุ่มสามารถที่จะวางตำแหน่งคุมกำลังภายใน

กองทัพบกได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กลุ่มบูรพาพยัคฆ์สามารถครองอำนาจในกองทัพบกได้สำเร็จ ซึ่งการครองอำนาจของกลุ่มบูรพาพยัคฆ์ส่งผลให้การเมืองไทยพร้อมที่จะเกิดรัฐประหารได้ตลอดเวลาถ้ามีความขัดแย้งเกิดขึ้นภายในประเทศและความไม่ลงรอยระหว่างรัฐบาลพลเรือนกับกองทัพ ตัวอย่างที่ชัดเจนคือการรัฐประหารในปี พ.ศ.2557 แม้ว่าจะมีรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง แต่การที่กลุ่มบูรพาพยัคฆ์สะสมอำนาจทางการเมืองและการทหารมาอย่างยาวนาน ส่งผลให้รัฐประหารครั้งนี้สำเร็จและการเดินหน้าสู่ประชาธิปไตยต้องสะดุดอีกครั้ง

การเมืองว่าด้วยกลุ่มทหารในการเมืองไทย พ.ศ.2535-2557 เป็นยุคของกลุ่มทหารที่รับราชการในหน่วยทหารเดียวกันและสร้างอิทธิพลในกองทัพบกเข้ามามีบทบาททางการเมือง นำโดยกลุ่มบูรพาพยัคฆ์ที่รวมกลุ่มโดยอาศัยการรับราชการในหน่วยทหารเดียวกัน คือ กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ด้วยกันเป็นเวลานาน นำโดย พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ พลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และกลุ่มได้มาแข่งขันขึ้นสู่ตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังในกองทัพบกกับกลุ่มวงศ์เทวัญ แม้ว่าจะมีกลุ่มเตรียมทหารรุ่น 10 จปร.21 เข้าามีบทบาททางการเมืองในยุคทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่การที่กลุ่มบูรพาพยัคฆ์ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกและแม่ทัพภาคที่ 1 ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 จนถึงรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 ทำให้กลุ่มสามารถวางตำแหน่งคุมกำลังระดับสูงระยะยาวภายในกองทัพบกและมีอิทธิพลทางการเมืองและการทหารที่เหนือกว่ากลุ่มวงศ์เทวัญ และกลุ่มเตรียมทหารรุ่น 10 จปร.21 นอกจากนี้ กลุ่มบูรพาพยัคฆ์ได้สร้างรูปแบบการรวมกลุ่มทหารเกิดขึ้นใหม่จากเดิมที่การรวมกลุ่มทหารเน้นความสัมพันธ์แนวราบโดยอาศัยความเป็นเพื่อนร่วมรุ่น จปร. ที่เกิดขึ้นผ่านการรวมกลุ่ม จปร.7 และ จปร.5 ได้เปลี่ยนเป็นการรวมกลุ่มทหารที่รับราชการในหน่วยทหารเดียวกันและสร้างอิทธิพลในกองทัพบกกระหว่างบูรพาพยัคฆ์กับวงศ์เทวัญ ซึ่งสามารถอธิบายรูปแบบการสร้างกลุ่มเครือข่ายในกองทัพบกได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1. การสนับสนุนเพื่อนร่วมรุ่นเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญในกองทัพบก 2. การสนับสนุนนายทหารผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความใกล้ชิดให้มีตำแหน่งสำคัญทางยุทธศาสตร์ของกองทัพบก เช่น ตำแหน่งคุมกำลังรบ และ 3. การสร้างระบบอุปถัมภ์กับนายทหารระดับนายพัน (พันตรี-พันเอก) ให้คุมกำลังระดับผู้บังคับกองพันและผู้บังคับการกรม

อย่างไรก็ตาม ภายหลักรัฐประหารในปี พ.ศ.2557 เกิดพลวัตการเปลี่ยนแปลงภายในกองทัพบกจากเดิมมีกลุ่มทหารระหว่างบูรพาพยัคฆ์และวงศ์เทวัญ มีการเกิดขึ้นของกลุ่มทหารกลุ่มใหม่ที่เป็นความพยายามในการสลายความเป็นบูรพาพยัคฆ์กับวงศ์เทวัญโดยการหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียว คือ ทหารคอบแดง ซึ่งเป็นกลุ่มทหารที่จะเข้ามามีบทบาทแทนที่บูรพาพยัคฆ์กับวงศ์เทวัญ

ความเปลี่ยนแปลงสำคัญของกลุ่มทหารภายในกองทัพบกภายหลักรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557: ทหารคอบแดง ความพยายามหลอมรวมบูรพาพยัคฆ์กับวงศ์เทวัญให้เป็นหนึ่งเดียว

ปฏิเสธไม่ได้ว่าภายหลักรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ.2549 จนถึงรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 เป็นยุครุ่งเรืองของกลุ่มบูรพาพยัคฆ์ที่สามารถครองอำนาจภายในกองทัพบกเหนือกว่าวงศ์เทวัญ โดยเฉพาะการดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกและแม่ทัพภาคที่ 1 กลุ่มบูรพาพยัคฆ์สามารถครองตำแหน่งทั้งสองอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ยุคทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม ภายหลักรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 ผู้บัญชาการทหารบกไม่ได้จากกลุ่มบูรพาพยัคฆ์อีกต่อไป แต่มาจากหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ ได้แก่ พลเอกเฉลิมชัย สิทธิสาท และวงศ์เทวัญ ได้แก่ พลเอกอภิรัชต์ คงสมพงษ์ โดยเฉพาะการดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกของพลเอกอภิรัชต์นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงภายในกองทัพบก คือ การเกิดขึ้นของหน่วยเฉพาะกิจทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ 904 หรือที่เรียกว่า ทหารคอบแดง โดย พล.อ. ชามเบอร์ส (Paul Chambers) อธิบดีทหารคอบแดงว่าเป็นการกลับมาอีกครั้งของวงศ์เทวัญโดยผนวกรวมกับหน่วยทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ 904 ที่เรียกว่าทหารคอบแดงมาจากสัญลักษณ์ของเสื้อยืดคอบแดงของทหารที่สวมใส่ระหว่างการฝึกระยะเวลา 3 เดือน ในหลักสูตรนายทหารสัญญาบัตรหน่วยทหารรักษาพระองค์ซึ่งออกแบบโดยรัชกาลที่ 10 ที่จะทำการคัดเลือกนายทหารเข้ารับการฝึก ซึ่งนายทหารที่ผ่านการฝึกแล้วจะเข้าสู่เส้นทางการดำรงตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังในกองทัพบกต่อไป นายทหารที่ถูกคัดเลือกเข้ารับการฝึก เช่น พลเอกอภิรัชต์ คงสมพงษ์ พลเอกณรงค์พันธ์ จิตต์แก้วแท้ พลโททรงวิทย์ หนูนุกัถิ พลตรีทรงพล สาดเสาเงิน ซึ่งเติบโตจากวงศ์เทวัญ (กองพลที่ 1 รักษาพระองค์) พลเอกธรรมนูญ วิถี พลโทเจริญชัย หินเธาว์ พลโทสุขสรวรค์ หนองบัวลาง พลตรีธราพงษ์ มะละคำ ซึ่งเติบโตจากบูรพาพยัคฆ์ (กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์) เป็นต้น (Chambers, 2020) นอกจากนี้ สัญลักษณ์ กาญจนขุนดี ยังอธิบาย

ถึงการเกิดขึ้นของทหารคองแดงว่าเป็นการก่อกำเนิดของเครือข่ายกษัตริย์ใหม่ที่มี การสร้างเครือข่ายภายในกองทัพบก การคัดเลือกพลเอกอภิรัชต์เป็นผู้บังคับหน่วย เฉพาะกิจทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ 904 ในปี พ.ศ.2560 นำมาสู่การเปลี่ยนแปลง สมการทางอำนาจของกลุ่มทหารภายในกองทัพบก กล่าวคือ เป็นการยุติการขยาย อิทธิพลในกองทัพบกของนายทหารกลุ่มบูรพาพยัคฆ์ซึ่งอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของ พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ พลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา แม้ว่าพลเอกประยุทธ์ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และพลเอกประวิตรดำรงตำแหน่ง รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม แต่ทั้งสองคนก็ไม่คัดค้าน เมื่อพลเอกเฉลิมชัยได้เสนอชื่อของพลเอกอภิรัชต์ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ในปี พ.ศ.2561 ปรากฏว่านายทหารในกลุ่มวงศ์เทวัญ นำโดยพลเอกณรงค์พันธ์ ซึ่งต่อมาดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกต่อจากพลเอกอภิรัชต์ และอีกหลายคน ที่ได้ชื่อว่าเป็นทหารคองแดง เช่น พลโทเจริญชัย และพลโททรงวิทย์ ได้คุมตำแหน่ง สำคัญในกองทัพบก และตลอดระยะเวลา 2 ปี ที่พลเอกอภิรัชต์อยู่ในตำแหน่ง ผู้บัญชาการทหารบกได้ทำการกระชับอำนาจด้วยการแต่งตั้งให้นายทหารที่ได้ชื่อว่ าจรักภักดีต่อรัชกาลที่ 10 ให้อยู่ในอำนาจและได้วางเครือข่ายของทหารคองแดง ให้สืบทอดอำนาจในตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังในกองทัพบก นอกจากพลโทเจริญชัย และพลโททรงวิทย์แล้ว ยังมีนายทหารคองแดงคนอื่น ๆ ที่อยู่ในเส้นทางขึ้นสู่ตำแหน่ง ดังกล่าว เช่น พลโทสุชสรรค์ พลตรีธราพงษ์ พลตรีทรงพล เป็นต้น (Ganjanakhundee, 2020)

กล่าวได้ว่า การเกิดขึ้นของทหารคองแดงภายในกองทัพบกเป็นพลวัต การเปลี่ยนแปลงของการขึ้นสู่ตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังในกองทัพบก นอกจาก การรับราชการในหน่วยทหารรักษามหาดเล็กทั้งจากกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ และกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ที่ขึ้นตรงต่อเฉพาะกิจทหารมหาดเล็กรักษา พระองค์ 904 แล้ว การผ่านการฝึกในหลักสูตรนายทหารสัญญาบัตรหน่วยทหาร รักษาพระองค์กลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในการพิจารณาการแต่งตั้งตำแหน่งระดับสูง และคุมกำลังในกองทัพบก เช่น ผู้บัญชาการทหารบก แม่ทัพภาคที่ 1 ผู้บัญชาการ กองพลที่ 1 รักษาพระองค์ ผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ และ ผู้บัญชาการกองพลทหารม้าที่ 2 รักษาพระองค์ เป็นต้น ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ การดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกของพลเอกอภิรัชต์ คงสมพงษ์ และ พลเอกณรงค์พันธ์ จิตต์แก้วแท้ ซึ่งนายทหารทั้งสองเป็นต้นแบบของการเป็นทหาร คองแดง นอกจากนี้ การเกิดขึ้นของทหารคองแดงยังเป็นการยุติการขยายอิทธิพลของ

กลุ่มบูรพาพยัคฆ์โดยการหลอมรวมให้เป็นหนึ่งเดียวกับวงศ์เทวัญภายใต้หน่วยเฉพาะกิจทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ 904 ซึ่งมีบัญชาการทหารบกเป็นผู้บังคับหน่วย และหน่วยเฉพาะกิจทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ 904 ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างธรรมเนียมปฏิบัติให้เกิดขึ้นภายในกองทัพบกไปในทิศทางเดียวกัน เช่น ความจงรักภักดีและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับราชประเพณีในเรื่องราชสวัสดิ์ 10 ประการ ที่ทหารในกองทัพบกทุกนายและทุกหน่วยต้องยึดถือและปฏิบัติ

บทสรุป

บทความนี้ต้องการนำเสนอการก่อตัวของกลุ่มทหารโดยเฉพาะการก่อตัวของกลุ่มทหารภายในกองทัพบกไทย และการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารตั้งแต่ พ.ศ.2516–2557 ปฏิเสธไม่ได้ว่าภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 จนถึงก่อนการล่มสลายของกลุ่มทหารรุ่น จปร. ในปี พ.ศ.2535 เป็นยุครุ่งเรืองของกลุ่มทหารรุ่น จปร. ที่นำโดยกลุ่ม จปร.7 และ จปร.5 ความเป็นกลุ่มการเมืองของทหารถูกสร้างจากความสัมพันธ์ที่เกิดจากการเป็นนักเรียนนายร้อย จปร. รุ่นเดียวกัน หรือที่มีความผูกพันที่เกิดจากการเป็นรุ่นทหารซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในแนวราบ ซึ่งการขึ้นสู่อำนาจด้วยฐานรองรับที่เกิดจากความเป็นรุ่น จปร. กลายเป็นแบบแผนของทหารกับการเมืองไทยในยุคสมัยใหม่ แม้ว่ากลุ่มทหารรุ่น จปร. จะสลายตัวลง แต่การรวมกลุ่มทหารยังคงเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มบูรพาพยัคฆ์และวงศ์เทวัญ ซึ่งเป็นกลุ่มทหารที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการรวมกลุ่มบนพื้นฐานของการรับราชการในหน่วยทหารเดียวกันและสร้างอิทธิพลในกองทัพบก โดยสามารถอธิบายรูปแบบการสร้างกลุ่มเครือข่ายได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1. การสนับสนุนเพื่อนร่วมรุ่นเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญในกองทัพบก 2. การสนับสนุนนายทหารผู้ได้บังคับบัญชาที่มีความใกล้ชิดให้มีตำแหน่งสำคัญทางยุทธศาสตร์ของกองทัพบก เช่น ตำแหน่งคุมกำลังรบ และ 3. การสร้างระบบอุปถัมภ์กับนายทหารระดับนายพัน (พันตรี–พันเอก) ให้คุมกำลังระดับผู้บังคับกองพันและผู้บังคับการกรม

อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงสำคัญของกลุ่มทหารภายในกองทัพบกภายหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 คือ การเกิดขึ้นของทหารคองแดง ซึ่งนำมาสู่การยุติการขยายอิทธิพลของกลุ่มบูรพาพยัคฆ์โดยการหลอมรวมให้เป็นหนึ่งเดียวกับวงศ์เทวัญภายใต้หน่วยเฉพาะกิจทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ 904 นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงการขึ้นดำรงตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังในกองทัพบกจากเดิมอาศัยการเป็นเพื่อนร่วมรุ่น จปร. ที่ขึ้นดำรงตำแหน่งแบบยกรุ่น ขึ้นดำรง

ตำแหน่งโดยยึดกับหน่วยทหารที่รับราชการ มาสู่การขึ้นดำรงตำแหน่งที่ต้องผ่านการฝึกในหลักสูตรนายทหารสัญญาบัตรหน่วยทหารรักษาพระองค์และการรับราชการในหน่วยทหารรักษาพระองค์ ทหารคอแดงจึงเป็นพลวัตของการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เกิดขึ้นในกองทัพบก

ดังนั้น บทบาทของทหารในการเมืองไทยจึงเป็นลักษณะบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารกลุ่มต่าง ๆ ในแต่ละยุค ทั้งยุคที่มีการคานอำนาจและถ่วงดุลภายในกองทัพบกที่นำโดยกลุ่ม จปร.7 และ จปร.5 และยุคที่มีการครองอำนาจโดยกลุ่มทหารกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง นำโดยกลุ่มบูรพาพยัคฆ์ และทหารคอแดง ซึ่งพลวัตภายในกองทัพบกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มทหารที่เกิดขึ้นภายในกองทัพบกแต่ละยุคย่อมมีผลกระทบต่อการเมืองไทย โดยเฉพาะบทบาททางการเมืองของทหาร ซึ่งบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารเพียงกลุ่มเดียวสามารถอ้างถึงผลประโยชน์ของกองทัพบกโดยรวมได้ การศึกษาบทบาทของทหารในการเมืองไทยที่ศึกษาการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารกลุ่มต่าง ๆ จะช่วยให้เข้าใจทหารกับการเมืองไทยเพิ่มมากขึ้น

References

- Anekthaweeikul, P. (2021). *The study of politics as military factions in Thailand, A.D.1973-2019* (Research report). Bangkok: Faculty of Political Science Ramkhamhaeng University. [in Thai].
- Bamrungsuk, S. (Ed.). (1987). *Thai military system: The study of the armed forces socio-political context*. Bangkok: The institute of security and international studies Chulalongkorn University. [in Thai].
- Bamrungsuk, S. (1999). *From dominance to power sharing: The military and politics in Thailand, 1973-1992* (Doctoral dissertation). New York: Columbia University.
- Bamrungsuk, S. (2000). *The military and Thai politics in the next century: Development and changes*. Bangkok: The institute of security and international studies Chulalongkorn University. [in Thai].
- Bamrungsuk, S. (2018). *The state and military ideology in Latin America*. Bangkok: Paragraph. [in Thai].

- Bamrungsuk, S. (2020a). 88 years Thai military regime (14), 1988–1991. *Matichonweekly*, 40(2096), 46–47. [in Thai].
- Bamrungsuk, S. (2020b). 88 years Thai military regime (15), 1991–1992 coup d'état. *Matichonweekly*, 40(2097), 46–47. [in Thai].
- Boonprong, W. (2011). *The road to commander-in-chief, Royal Thai Army in the last four decade. In Proceedings the 12th National Conference of Political Science and Public Administration* (pp. 560–591). Chiang Mai: Faculty of Political Science and Public Administration Chiang Mai University. [in Thai].
- Boonprong, W. (2013). The military and the political roles of the “eastern tigers” military fraction in 1981–2011 A.D. *Journal of Interdisciplinary Research: Graduate Studies*, 2(2), 1–14. [in Thai].
- Bunbongkarn, S. (2004). The military and democracy in Thailand. In R. J. May & V. Selochan (Eds.), *The military and democracy in Asia and the Pacific* (pp. 47–58). New South Wales: ANU E Press.
- Bunbongkarn, S. (2018). *100 years of Thai political development*. Bangkok: Faculty of Political Science Chulalongkorn University. [in Thai].
- Bunbongkarn, S. (2019). *Thai political development: The role of the military*. Bangkok: Kobfai. [in Thai].
- Chachavalpongpun, P. (2011). Thaksin, the military, and Thailand’s protracted political crisis. In M. Mietzner (Ed.), *The political resurgence of the military in SoutheastAsia: Conflict and leadership* (pp. 45–62). London: Routledge.
- Chambers, P. (2020). “Red rim soldiers”: *The changing leadership of Thailand’s military in 2020*. Retrieved August 12, 2021, from <https://www.newmandala.org/the-changing-leadership-of-thailands-military-in-2020/>
- Chambers, P., & Waitookiat, N. (2016). The resilience of monarchised military in Thailand. *Journal of Contemporary Asia*, 46(3), 425–444. doi: 10.1080/00472336.2016.1161060

- Chambers, P., & Waitookiat, N. (Eds.). (2017). *Khaki capital: The political economy of the military in Southeast Asia*. Copenhagen: NIAS Press.
- Chantimathorn, S. (2006). *Paths to power: Manoon Roobkajorn, Arthit Kamlang-ek under the shadow of Prem Tinsulanonda*. Bangkok: Matichon. [in Thai].
- Fidel, K. (1975). Military organization and conspiracy in Turkey. In K. Fidel (Ed.), *Militarism in developing countries* (pp. 181–214). New Brunswick, N.J.: Transaction Books.
- Finer, S. (1971). *The man on horseback: The role of the military in politics* (4th ed.). London: Pall Mall Press.
- Ganjanakhundee, S. (2019). Thai military power: Why are Thai military weakened?. *Fa Diaokan*, 17(2), 179–190. [in Thai].
- Ganjanakhundee, S. (2020). *Red rim soldiers: The birth of the new network monarchy*. Retrieved August 12, 2021, from <https://prachatai.com/journal/2020/11/90372> [in Thai].
- Intasi, W. (2012). Two decades of developing democracy in South Korea: Facilitating and obstructing factors. *Journal of Social Sciences Naresuan University*, 8(1), 67–108. [in Thai].
- Janowitz, M. (1977). *Military institutions and coercion in the developing nations*. Chicago: University of Chicago Press.
- Linz, J., & Stepan, A. (1996). *Problems of democratic transition and consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.
- Little, R. (1964). Buddy relations and combat performance. In M. Janowitz (Ed.), *The new military: Changing patterns of organization* (pp. 195–223). New York: W.W. Norton & Company.
- Macan-Markar, M. (2019). *All the king's men: Thai military power shifts away from Prayuth*. Retrieved March 25, 2021, from <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Asia-Insight/All-the-king-s-men-Thai-military-power-shifts-away-from-Prayuth>
- McCargo, D. (1997). *Chamlong Srimuang and the new Thai politics*. London: Hurst & Co.

- McCargo, D., & Pathmanand, U. (2005). *The thaksinization of Thailand*. Copenhagen: NIAS Press.
- McCoy, A. (1999). *Closer than brothers: Manhood at the Philippine military academy*. New Haven: Yale University Press.
- Morell, D., & Samudavanija, C. (1981). *Political conflict in Thailand: Reform, reaction, revolution*. Cambridge, Mass.: Oelgeschlager, Gunn & Hain.
- O-Charoen, S. (2006). *Political roles of military factions in the period of general Prem Tinsulanonda's government, 1980–1988* (master's thesis). Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai].
- Ockey, J. (2007). Thailand's professional soldiers and coup-making: The coup of 2006. *Crossroad*, 19(3), 95–127.
- Panduprasert, P. (2019). *The military and democratic backsliding in Thailand* (Doctoral dissertation). Yorkshire: University of Leeds.
- Pathmanand, U. (2008). A different coup d'état?. *Journal of Contemporary Asia*, 38(1), 124–142. doi: 10.1080/00472330701651994
- Pathmanand, U. (2014). Network Thaksin: Structure, roles, and reaction. In P. Phongpaichit (Ed.), *To equal Thai society* (pp. 193–232). Bangkok: Matichon. [in Thai].
- Pawakapan, P. (2019). The Thai military's civil affairs projects in the electoral democracy period: Development and justification. *Journal of Social Sciences Naresuan University*, 15(1), 217–247. doi: 10.14456/jssnu.2019.9 [in Thai].
- Phiu-Nual, C. (1992). *Political thought of the Thai military (1976–1992)*. Bangkok: Manager. [in Thai].
- Prompanjai, A. (2015). *Thai politics during the general Prem Tinsulanonda: Political management (1980–88)* (Doctoral dissertation). Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai].
- Samudavanija, C. (1982). *Young Turks and democratic military: Analysis the military roles in Thai politics*. Bangkok: Bannakij. [in Thai].
- Samudavanija, C. (1993). *Problems of Thai political development* (2nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai].

- Suvunrach, S. (1993). *The role of military in politics: A case study of class V of Chulachomklao Royal Military Academy* (master's thesis). Bangkok: Ramkhamhaeng University. [in Thai].
- Tamada, Y. (1995). *Coups in Thailand, 1981-1991: Classmates, internal conflicts and relations with the government of the military*. Southeast Asian Studies, 33(3), 317-339.
- Tamada, Y. (2008). *Myths and realities: The democratization of Thai politics*. Japan: Kyoto University Press.
- Tamada, Y. (2014). September 19, 2006 coup d'état: Military officers' promotion in Royal Thai Army with political intervention in Thailand. *Fa Diaokan*, 12(2-3), 187-244. [in Thai].
- Tansirikongkon, V. (1994). *Economic progress has a coup d'état deterrent or not: A case study of February 23, 1991 coup d'état (term paper po 702 individual study on government and politics 2)*. Bangkok: Faculty of Political Science Thammasat University. [in Thai].
- Tejapira, K. (2008). September 19, 2006 coup d'état and Thai politics. *Political Science Journal*, 29(3), 1-83. [in Thai].
- Yimprasert, S. (2008). *The stream of history of Thai democracy* (2nd ed.). Bangkok: P. Press. [in Thai].
- Verba, S. (1961). *Small groups and political behavior: A study of leadership*. New Jersey: Princeton University Press.
- Woo, J. (2010). Crafting democratic control of the military in South Korea and the Philippines: The problem of military factions. *Contemporary Politics*, 16(4), 369-382.